

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Role Turecka v řešení vnitrostátních a
mezistátních konfliktů ve vybraných
konfliktních oblastech**

Adéla Husáriková

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Role Turecka v řešení vnitrostátních a
mezistátních konfliktů ve vybraných
konfliktních oblastech**

Adéla Husáriková

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, červenec 2016

.....

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat PhDr. Martině Ponížilové, Ph.D. za poskytnutí odborných připomínek, hodnotných rad a celkově za její čas, trpělivost a vstřícnost při řešení mé diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

AKP (*Adalet ve Kalkinma Partisi*) – Strana spravedlnosti a rozvoje

AMISOM (*African Union Mission to Somalia*) – Mise Africké unie v Somálsku

ECOWAS (*Economic Community of West African States*) – Hospodářské společenství západoafrických států

ESUO – Evropské společenství uhlí a oceli

EU – Evropská unie

FSA (*Free Syrian Army*) – Svobodná syrská armáda

G20 (*Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors*) – Skupina 20 ministrů financí a guvernérů centrálních bank

ISAF (*International Security Assistance Force*) – Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly

NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) – Severoatlantická aliance

NTC (*National Transitional Council*) – Národní přechodná rada

OSN – Organizace spojených národů

PKK (*Partiya Karkeren Kurdistan*) – Strana kurdských pracujících

PRIO (*International Peace Research Institute*) – Mezinárodní institut pro výzkum míru v Oslu

PRT – provinční rekonstrukční tým

R2P (*Responsibility to protect*) – Odpovědnost za ochranu

SIPRI (*Stockholm International Peace Research Institute*) –
Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru

SNC (*The Syrian National Council*) – Syrská národní rada

THREE I (*Investment, Inclusiveness and Implementation*) –
Investice, Inkluzivita a Implementace

TIKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı) – turecká mezinárodní
rozvojová agentura

UCDP (Uppsala Conflict Data Program) – program pro sběr dat o
konfliktech

UNHCR (United Nations High Commissioner for refugees) – Úřad
vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

UNITAF (*The Unified Task Force*) – Mezinárodní mírové síly

UNSMIL (United Nations Support Mission in Libya) – podpůrná
mise OSN v Libyi

OBSAH

ÚVOD	1
1 Ozbrojený konflikt	8
1. 1 Definice ozbrojeného konfliktu a jeho typy	8
1. 2 Fáze konfliktu	12
2 Nástroje řešení ozbrojených konfliktů	13
3 Turecká zahraniční politika	17
3. 1 Zahraničně-politické cíle za vlády AKP	28
4 Konflikt v Afghánistánu	30
4. 1 Pozadí konfliktu	31
4. 2 Turecko v Afghánistánu	33
5 Somálský konflikt	40
5. 1 Pozadí konfliktu	40
5. 2 Turecko v Somálsku	45
6 Libyjský konflikt	50
6. 1 Pozadí konfliktu	50
6. 2 Zapojení Turecka v Libyi	51
7 Syrský konflikt	54
7. 1 Pozadí konfliktu	54
7. 2 Turecko v Sýrii.....	57
ZÁVĚR	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	71
PŘÍLOHY	83
RESUMÉ	88

ÚVOD

Řešení konfliktů je koncipováno jako metody a procesy využívané k usnadňování mírového ukončení konfliktů. Je disciplínou mezinárodních vztahů, jež prošla zásadní proměnou po konci studené války. K řešení konfliktů je nyní nutné přistupovat v docela novém směru. Mezinárodní společenství se mnohem více zapojilo do vnitrostátních konfliktů a požadovalo nejen jejich řešení, ale začalo aktivně nastolovat agendu, jako jsou témata k projednávání a způsoby řešení. Takovéto intervence do problémů cizích států či etnik se staly něčím novým a neznámým, jelikož na počátku 90. let byly znalosti ohledně mezinárodního řešení konfliktů velmi omezené. Státy měly zkušenosti převážně s řešením domácích konfliktů, kde nemusely překonávat rozdílné kulturní prostředí, hodnoty a někdy i nevoli přijmout nabízenou pomoc, která mohla být chápána jako nežádoucí vměšování se (Wallensteen 2007: 3–8).

Hlavním cílem řešení konfliktů je odhalit a pokud možno odstranit neslučitelnost zájmů znesvářených stran. Řešení konfliktů lze použít na všechny fáze konfliktu a zahrnuje relativně konstruktivní způsoby řízení a transformace konfliktu, včetně udržování mírových vztahů i po skončení konfliktu. Vztahuje se na všechny oblasti konfliktu. Přístupy k řešení konfliktů velmi zdůrazňují podstatnou roli externích zprostředkovatelů v ukončení konfliktu. Dnes se obor zaměřuje na zastavení násilí a zahrnuje také vytváření podmínek pro mír, postkonfliktní rekonstrukci, posílení zákona a konfliktní management (Kriesberg 2009: 15–17).

Jedním z takových externích zprostředkovatelů konfliktu je i Turecko, jehož role v řešení konfliktů je pro tuto práci stěžejní.

Turecko je velkou a významnou zemí na pomezí dvou kontinentů – Evropy a Asie, a tím pádem také dvou kulturních světů. Od konce studené války zažívá ekonomický vzestup, posiluje se vojensky a snaží se zastávat pozici regionální mocnosti. Zároveň usiluje o pozici země, jež nastoluje řád, k čemuž patří i aktivní zapojení se do řešení zahraničních konfliktů. Od konce studené války Turecko zásadně proměnilo diskurz své zahraniční politiky a samo sebe označuje za *peacemakera*. Snaží se rozšiřovat záběr i nástroje své zahraniční politiky, zlepšovat kulturní i politické vztahy mezi ním a jeho sousedy, a zároveň expandovat svůj vliv mimo blízkovýchodní region. Zvláštní důraz Turecko klade na budování trvalého míru, mezinárodní spolupráci a zajišťování bezpečnosti jak regionálně, tak globálně.

Země na Blízkém východě mezi sebou mají často soupeřivé vztahy a panuje zde politická nestabilita, jež je způsobena rozdílnými zájmy a nízkou kulturou spolupráce. Turecko se snaží proměnit stávající podmínky, jež produkují konflikty a spory, přičemž jde o zlepšování sousedských vztahů a navyšování tržních a kulturních kontaktů. V řešení konfliktů se zapojuje jak přímo, tak prostřednictvím mezinárodních organizací a misí, do kterých vysílá vojáky, humanitární pracovníky a finanční, potravinovou či materiální pomoc. Nejčastěji se angažuje pod záštitou organizací, kterých je členem, ale není to podmínkou. Jsou to například organizace jako OSN, NATO či Africká unie.

Změna diskurzu turecké zahraniční politiky, jež přímo ovlivňuje turecké zapojení v konfliktech, co se týče regionu i strategií, se změnila nejen po skončení studené války, ale hlavně se změnou vlády v Turecku a nástupem nové islamistické Strany spravedlnosti a rozvoje (v originále *Adalet ve Kalkinma Partisi* – AKP) v roce 2002. Do 60. let 20. století leželo centrum zájmu

Turecka spíše na Západě. Od 70. let se postupně zaměřuje více na Blízký východ, ale to ihned neznamená odklon od Západu. Výraznější odklon lze zaznamenat právě po nástupu AKP k moci.

Nejen principům nového diskurzu turecké zahraniční politiky, ale hlavně rolí Turecka v řešení konfliktů v blízkovýchodním regionu i mimo něj a zajišťování bezpečnosti, se věnuji v této diplomové práci. Toto téma jsem si zvolila, jelikož prosazování mezinárodních zájmů států pomocí zahraniční politiky, konkrétně angažováním se v řešení konfliktů a zajišťováním bezpečnosti vlastní i ostatních zemí, považuji za neutřelé téma. Zvolila jsem Turecko, jelikož jako regionální mocnost je v posledních několika letech v tomto směru aktivní a jeho politická a strategická rozhodnutí bývají často kritizována. V neposlední řadě je téma aktuální a zapojení Turecka v současně probíhajících konfliktech je často mediálně diskutováno. Pokusím se tedy zjistit, jaké principy zahraniční politiky vedou Turecko k řešení konfliktů, ve kterých se zapojuje, a také podle jakého klíče si volí lokality, kde se angažuje.

Turecko je geograficky i zahraničně-politicky na pomezí dvou kontinentů. Bývá chápáno jako země evropská i asijská. Nesporně však patří geograficky, kulturně i historicky do regionu Blízkého východu. Na základě své geografické pozice je pro Turecko strategicky výhodné se ve své zahraniční politice a zájmech neomezovat pouze na jeden region, a proto své zájmy naopak rozšiřuje, přičemž řešení konfliktů by mohlo být jedním z nástrojů, které k naplnění svých zahraničně-politických cílů používá.

Ve své práci se zabývám rolí Turecka v řešení konfliktů od roku 2001 do roku 2015. V roce 2001 byla založena AKP, jež se k moci dostala hned rok poté. Se stranou AKP byla, dle oficiálních stránek tureckého ministerstva zahraničí (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [1]), v Turecku nastolena

velmi dynamická, proaktivní, multi-dimensionální, konstruktivní a realistická zahraniční politika, pomocí níž chce Turecko dosahovat svých mezinárodních cílů, zvyšovat svou moc a zajišťovat bezpečnost a stabilitu. Díky takto nastavené zahraniční politice je dnes Turecko regionální mocností, jež se zasazuje o prosazování lidských práv, demokracie a sociální spravedlnosti (Ersoy 2009: 115–127). Tyto vlastnosti nelze AKP upřít, ale nesmíme zapomenout, že se stále jedná o islamistickou stranu, jež je v rozporu s tradičně vžitým sekularismem, a zároveň samo Turecko často porušuje lidská práva, hlavně ve spojitosti s Kurdy. O demokracii tedy lze hovořit jen s velkými výhradami. Zkoumané období ukončuji rokem 2015, aby byly informace co možná nejaktuálnější.

Turecká zahraniční politika je založena na několika principech. Jedním z nich je heslo *mír doma, mír ve světě*, což značí, že předně budováním vlastní bezpečnosti a stability lze dosahovat bezpečnosti a stability ve svém okolí (Eraslan [nedatováno]). Nový aktivismus Turecka a diverzifikace oblastí zájmu jsou založeny na neosmanistické koncepci turecké zahraniční politiky. Neosmanismus se zakládá na tradičních tureckých hodnotách inspirovaných dobami Osmanské říše, která se neomezovala pouze na blízkovýchodní region, ale expandovala i do dalších regionů, kde jednotně prosazovala své hodnoty, jako je islám, multikulturalismus a otevřenost (Taşpınar 2008: 14–17). Třetí a neméně zásadní je princip *nulových problémů se sousedy*. Turecko by dle něho mělo ve smyslu udržování míru cílit nejvíce právě na své sousedy, popř. přilehlé regiony, jelikož v této oblasti má největší vliv a zároveň by ho právě konflikty v sousedství mohly nejvíce ovlivnit a destabilizovat (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [2]).

Cílem této diplomové práce je zanalyzovat roli Turecka při řešení vybraných konfliktů a dále pak zjistit, jaké cíle země sleduje, neboli jaké jsou její důvody pro účast na řešení konfliktu a jaké výhody jí v případně úspěchu plynou. Dále zjišťuji, v jaké fázi Turecko do konfliktu vstoupilo, a jakých nástrojů využilo. V neposlední řadě se snažím zjistit, jak efektivní byla role Turecka. Analýzu tedy provádím prostřednictvím čtyř analytických bodů, jež vyplývají z mého cíle práce, shodně v každé z případových studií – výběr konfliktu, cíl (co zde Turecko sleduje), nástroje řešení konfliktu a úspěšnost.

První část práce je teoretická a dělí se do dvou kapitol. V první z nich představuji konflikt jako fenomén mezinárodních vztahů, zaměřuji se konkrétně na ozbrojený konflikt, a v jejích dvou podkapitolách popisují druhy konfliktu, dále pak aktéry konfliktu a fáze konfliktu. Druhá teoretická kapitola pojednává o nástrojích řešení ozbrojených konfliktů. Popisují čtyři základní strategie uplatňované při řešení konfliktů a dále nástrojům řešení konfliktů, pomocí kterých jsou strategie uplatňovány v praxi. Obvykle se každá strategie či nástroj řešení konfliktů uplatňuje na konkrétní fázi konfliktu, ale častým jevem bývá prolínání fází konfliktu a kombinace nástrojů k řešení konfliktů. Teoretické vymezení strategií a nástrojů k řešení konfliktů následně v praktické části této práce aplikuji na konkrétní konflikty a analyzuji zapojení Turecka, respektive zjišťuji, které konkrétní strategie a nástroje řešení konfliktů Turecko využívá.

Druhá část práce je empirická a tato se skládá z jedné kapitoly o turecké zahraniční politice a čtyř kapitol – případových studií konfliktů. V první empirické kapitole představuji tureckou zahraniční politiku, její stručný vývoj a proměny. Dále se pak zaměřuji na hlavní doktríny turecké zahraniční politiky a na principy, kterými se řídí.

Popisují hlavní doktrínu strategické hloubky, která je jakousi příručkou současné zahraniční politiky Turecka a dále v samostatné podkapitole zahraničně-politické cíle za vlády AKP, jež vznikla a následně byla u moci během mnou zkoumaného období, a jež je strategickým aktérem ve vytváření zahraniční politiky Turecka, a také je strůjcem změn, které se v turecké zahraniční politice udály od roku 2002. AKP je u moci i v současnosti. Následující kapitoly empirické části práce se zabývají konkrétními konflikty – v Afghánistánu, v Somálsku, v Libyi a v Sýrii, na jejichž řešení se Turecko podílelo a někde se doposud angažuje.

Tyto konflikty jsem zvolila hned z několika důvodů. Jedná se o konflikty v různých regionech, dokonce na různých kontinentech, což ukazuje rozsah tureckého zapojení se v řešení konfliktů a aplikaci současné turecké zahraniční politiky v praxi. Navíc se jedná o všechny konflikty, ve kterých se Turecko angažovalo v mnou zkoumaném období. Všechny tyto země jsou muslimské, což demonstruje politiku neoosmanismu a zároveň tento fakt usnadňuje Turecku přístup a etablování svého vlivu v těchto zemích. Jedná se o vnitrostátní konflikty s mezinárodním zapojením. Nevybrala jsem si žádný čistě mezistátní konflikt, jelikož při bližším zkoumání jsem zjistila, že se během mnou zkoumaného období Turecko v žádném mezistátním konfliktu neangažovalo.

Čtvrtá kapitola tedy popisuje konflikt v Afghánistánu, do kterého se Turecko zapojilo již v roce 2001. Pátá kapitola se věnuje somálskému konfliktu. Zabývám se konkrétně somálským konfliktem, jež započal v roce 2009. Třetí případovou studii a zároveň šestou kapitolou je vojenská intervence v Libyi, jež proběhla v roce 2011, a poslední, sedmou kapitolou, je syrský konflikt, který mapuji od jeho vzniku v roce 2011.

V případě všech zkoumaných konfliktů nejdříve nastiňuji historické pozadí konfliktu a popisuji, proč konflikt vznikl a kdo v něm soupeří. Snažím se objasnit důvody Turecka k zapojení se do řešení daného konfliktu. Poslední část případových studií se věnuje samotné roli Turecka v daném konfliktu a jeho snahám o řešení. V případě všech popisovaných konfliktů ještě není situace zcela vyřešena a státy stabilizovány, čili zatím není možné učinit žádné ucelené závěry a zhodnotit tak úspěšnost počínání Turecka v řešení konfliktů.

Ke zpracování této diplomové práce mi posloužila celá řada českých, ale hlavně anglicko-jazyčných zdrojů. Použité zdroje jsem rozdělila na literaturu a elektronické zdroje. Využívala jsem jak primárních, tak i sekundárních zdrojů (v případě špatné dostupnosti těch primárních). Většinu zdrojů jsem měla k dispozici pouze online, jelikož se jednalo o cizí a v České republice nedostupné zdroje.

V případě psaní cizích vlastních jmen šlo převážně o jména turecká či arabská. U tureckých jmen jsem použila originál a u arabských jmen jsem udělala přepis dle české fonetiky a v případě psaní členu „al-“ jsem se řídila pravidly arabské gramatiky ohledně čtení tzv. měsíčních a slunečních souhlásek, kdy v případě měsíčních souhlásek zůstává člen „al-“ nezměněn a v případě slunečních souhlásek se písmeno „l“ mění na první písmeno slova, které po něm následuje (například *an-Nusrá*).

1 Ozbrojený konflikt

Konflikty jsou staré jako lidstvo samo, patří neodmyslitelně k lidské historii a jejímu vývoji. Konflikt má mnohdy negativní konotace, ale častokrát je nezbytným vyústěním problémů a vede k posunu, tím pádem i k vývoji. Konflikt není spojen pouze s bezpečnostními studii, mezinárodními vztahy či politologií, ale operuje s ním i sociologie, a to mnohem déle, než ostatní vědy. Konflikty se odehrávají na různých úrovních od mezinárodní války po mezilidské vztahy. Je to multidisciplinární fenomén, ale pro potřeby této práce jsem se omezila pouze na pole mezinárodních vztahů a konkrétně na konflikt ozbrojený.

1.1 Definice ozbrojeného konfliktu a jeho typy

Autor Pšeja (2002: 80–84) udává, že v rámci politologie je konflikt přirozeným jevem, ale mnohem obširněji je definován až v rámci mezinárodních vztahů, kde se studiem konfliktu zabývají hlouběji. Definice se rozrůzňují dle pohledu na věc. Někteří považují konflikt za chorobný stav, jiní za přirozenou realitu. V posledních dvou dekádách se studium konfliktu přesunulo do nově zformulované politicko-vědní disciplíny bezpečnostních a strategických studií. Největší pozornost je koncentrována na ozbrojené konflikty, jelikož mají bezprostřední dopady na jedince, společnost i stát. Zkoumání většinou probíhá v užší podobě konfliktu, jíž je například válka.

Ozbrojený konflikt je dle definice UCDP (Departement of Peace and Conflict Research [nedatováno]) *spor zájmů, který se týká vlády a/nebo území, kde je použito ozbrojeného síly mezi dvěma stranami, z nichž alespoň jedna je vládou státu, a toto užití*

ozbrojené síly má za následek nejméně 25 obětí souvisejících s tímto bojem.¹ Rozeznáváme několik druhů ozbrojených konfliktů, záleží na šířce pojetí, jež se dělí na základě různých faktorů, jako jsou aktéři, intenzita, příčina atd.

Hranice mezi jednotlivými typy konfliktů se prolínají a nejsou jednoznačné. Lze určit více rovin konfliktu na základě subjektů a rozměru – globální či společenský konflikt. Globální konflikt zahrnuje makro-konflikt, čímž je myšlen konflikt typu bohaté versus chudé země či Sever proti Jihu. Společenskými konflikty se míní etnické konflikty, konflikty elit, obchodní konflikty, lid versus státní moc atd. (Smolík – Šmíd 2010: 21–25).

Druh konfliktu² lze určit také na základě aktérů, mezi nimiž konflikt probíhá. Konflikty tak, dle databáze ozbrojených konfliktů UCDP (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]), dělíme na tři druhy. První kategorií je mezistátní konflikt, který probíhá mezi dvěma a více státy a aktéry musí být vládnoucí strany států. Další kategorii představuje vnitrostátní konflikt. Jedná se o konflikt mezi vládou a nevládní politickou stranou, bez zásahu zvenčí. Třetí kategorií je vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí, což znamená ozbrojený konflikt mezi vládou a nevládní politickou stranou, kde alespoň jedna z nich přijímá vojenskou podporu od ostatních států, jež aktivně participují v konfliktu. Toto dělení je pro

---

1 V originálním znění: „*An armed conflict is a contested incompatibility which concerns government and/or territory where the use of armed force between two parties, of which at least one is the government of a state, results in at least 25 battle-related deaths.*“ (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]).

² Autor Cottey (1994 cit. dle Large 1997) ve své publikaci Pursuit of Peace uvádí rozdělení konfliktů na 8 typů. Jeho kategorizaci považuji za přínosnou, a proto ji zde zmiňuji vedle jednoduššího rozdělení, které jsem již uvedla. Rozeznává mezistátní válku (např. irácká invaze do Kuvajtu v roce 1990), nízkoúrovňový přeshraniční konflikt – počty obětí nedosahují označení válka (např. konflikt mezi Státem Izrael a Libanem), ozbrojený útok proti legitimní státní moci a snaha o ustavení moci vlastní (např. Rudí Khmérové v Kambodži), politická občanská válka – mezistátní konflikt o politickou moc nad státem (např. Tigrájové), secesionistická občanská válka (např. Náhorní Karabach), etnická občanská válka (např. Rwanda), kolaps státní autority (např. Somálsko), genocida (např. Rwanda).

mou práci stěžejní, jelikož v empirické části se věnuji právě třetí kategorii – vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí.

Vnitrostátní konflikt se může změnit na transnacionální, a to hned několika způsoby. Například pokud proběhne humanitární intervence zahraničních mocností – většinou se jedná o vyspělé státy Západu. Taková změna proběhla například při konfliktu v Somálsku. Proměna hrozí i v případě etnického konfliktu, kdy jedno etnikum spadá pod autoritu státní moci sousedního státu. Problém vzniká zejména, když je tento fakt zdrojem jejich etnického nacionalismu, čili etnikum má potřebu se osvobodit od nadvlády státu, v němž se nachází. Tyto tendence lze označit za iredentismus. V rámci etnického konfliktu může nastat i situace, kdy proti sobě státy s etnickými skupinami vedou zástupné války, kdy vzájemně podporují povstání na území toho druhého. Dále proměna může nastat u povstaleckých bojů, kdy povstalci působí z mnoha základů napříč hranicemi. Státy tímto ospravedlňují přeshraniční útoky, kdy potřebují dopadnout prchající povstalce či podnikají hlubší invaze ke zničení povstaleckých základů (Smolík – Šmíd 2010: 25–30).

Autor John M. Collins (2002: 22) definuje konfliktní spektrum, ve kterém lze konflikt rozdělit na méně závažný³, středně závažný⁴ a vysoce závažný⁵. Většina autorů i databází však rozděluje pouze dva stupně závažnosti, a to méně závažný ozbrojený konflikt, pokud jsou oběti na životech od 25 do 1000 lidí za jeden kalendářní rok, a za druhé válku, o kterou jde při více než 1000 obětích za jeden kalendářní rok. Válka je tedy specifickým druhem konfliktu, jenž se

---

3 Do kategorie méně závažných – nenásilných konfliktů Collins (2002: 22) řadí krizi, určité státní převraty, politickou, ekonomickou, technologickou, psychologickou a kybernetickou válku. Do méně závažných – násilných konfliktů patří určité státní převraty, narkotická válka, terorismus, tradiční válka, vzpoura, omezené lokální války.

4 Ke středně závažným konfliktům autor řadí lokální terorismus, pokročilé vzpoury, neomezené lokální války, omezené regionální války, omezené globální války (Collins 2002: 22).

5 Vysoce závažný konflikt zahrnuje endemický terorismus, neomezené regionální války, neomezené globální války (Collins 2002: 22).

dá kvantitativně měřit na základě počtu obětí v určitém časovém období. Válku⁶ lze definovat jako násilný masový konflikt, ve kterém se na bojích bezprostředně podílejí dvě nebo více ozbrojených sil, a přitom přinejmenším jednu stranu tvoří regulární ozbrojené síly vlády, na obou stranách existuje přinejmenším centrálně řízená organizace těch, co vedou válku a boje, i když je omezena na organizovanou obranu nebo na strategicko-taktické přepady (guerillové akce, partyzánská válka). Ozbrojené operace vykazují jistou kontinuitu. To znamená, že obě strany sledují určitou strategii (Gantzel – Schwinghammer 2000: 11).

Kromě různých druhů konfliktů rozeznáváme také různé příčiny konfliktů. Ty se liší dle druhu zájmů, které aktéři prosazují, a cílů, kterých chtějí dosáhnout. Pokud usilují o území či jde o hraniční spor, pak se jedná o teritoriální konflikt. Pokud aktéři během konfliktu usilují o získání moci a vlády, jedná se o mocensko-politický konflikt. Když aktéři bojují za získání zdrojů či o přístup k nim, jde o ekonomické konflikty či o konflikty o zdroje. Málokdy je příčina pouze jedna, spíše se v praxi jedná o kombinaci příčin, jež vedou ke konfliktu, potom se jedná o multi-kauzální fenomén (Waisová 2009: 184–185).

V neposlední řadě jsou pro naplnění podstaty konfliktu podstatní také aktéři. Aktérů můžeme rozlišit hned několik druhů dle

---

6 Kvalifikování války na základě počtu obětí je praxí UCDP. Všechny války jsou akty násilí, ale ne všechny akty násilí jsou válkou (Pfetsch – Rohloff 2000: 2). Válka zároveň ospravedlňuje hromadné zabíjení jako povinnost, v tomto případě by se nemělo jednat o zločin. Legálně opravňuje všechny strany konfliktu k použití ozbrojené síly (Singh 1997: 105–109).

Podkategorií války je pak občanská válka. Cambridgeský online slovník definuje občanskou válku jako válku vedenou mezi různými skupinami lidí, kteří ale žijí na území jednoho státu (Cambridge Dictionaries Online [nedatováno]). Jedná se o fenomén, jenž se v historii odehrával již na všech kontinentech kromě Antarktidy. Občanská válka postihuje jak malé, tak velké národy. Konflikty vznikají z nejrůznějších příčin, ale občanské války mívají společného jmenovatele, jímž je vláda. Většinou vznikají za účelem svržení úřadující vlády. Pokud nejde přímo o svržení vlády, jedná se o získání jisté svobody a nezávislosti na centrální vládě. Jsou vedeny mezi velmi rozdílnými armádami, co se týče kapacit a zkušeností. Styl války často odráží tento nepoměr, který má tendence vyústit v partyzánské vedení války (Civil War Trust [nedatováno]).

toho, jaké mají zájmy, jaké cíle sledují, jaké vykazují rysy a míru zapojení se do konfliktu. Rozlišujeme dvě úrovně aktérů, a zároveň tři druhy, jelikož jednu z úrovní lze dále rozdělit. Základní jsou primární aktéři, mezi nimiž konflikt vzniká, a mají v něm aktivní roli. Druhou úroveň představují sekundární aktéři, které lze rozdělit na sekundární válčící aktéry a sekundární neválčící aktéry (Šmíd 2010: 21).⁷

1.2 Fáze konfliktu

U ozbrojeného konfliktu jsou definovány různé fáze dle intenzity a pokročilosti. Na tyto fáze se vždy váže určitá doporučená strategie, jež by měla být ideálně aplikována. Podle Oldřicha Bureše (2008: 19), jenž se věnuje mezinárodní mírové intervenci třetí strany, rozlišujeme pět fází konfliktu. Jde o fázi vzniku konfliktu, jež zahrnuje období těsně před vznikem či v rané fázi vzniku konfliktu a zde se uplatňuje preventivní diplomacie. Další fází je eskalace, která přichází po neúspěšném zvládnutí prevence a konflikt již propukl. Zde se využívá krizové či humanitární intervence a *peacekeepingu*. Autorka Waisová (2009: 187–188), jež se fázemi konfliktu taktéž zabývá, v této fázi navíc dodává, že úspěchem během fáze eskalace je dosažení mrtvého bodu konfliktu. Jde o fázi, kdy ani jedna strana nemá kapacitu k poražení protivníka a konflikt tak začne ztrácet na intenzitě, čímž poskytuje prostor k řešení. Poté nadchází fáze třetí – trvání konfliktu, kdy se konflikt nepodařilo potlačit a přetrvává, čili přichází nastolování míru (*peacemaking*) a humanitární činnost, což znamená, že probíhají záchranné práce. Předposlední fází je fáze deeskalace, kdy se situaci povedlo stabilizovat a intenzita konfliktu se postupně snižuje, pokračuje se v nastolování míru

---

⁷ Zde nemohu uvést primární zdroj, kterým byla dle Šmída (2010: 21) databáze UCDP, jelikož odkaz na tuto informaci již neexistuje, a je tak k dispozici pouze v sekundárním zdroji – Šmíd 2010: 21.

a připojují se tradiční mírové operace (Bureš 2008: 19). Ve fázi deeskalace přicházejí na řadu také diplomatická řešení a nastává obvykle ideální příležitost pro vstup aktéra třetí strany (Waisová 2009: 187–188). Posledním je období po skončení konfliktu, kdy je konflikt již zažehnán, ale země či oblast není v původním stavu a infrastruktura je poničená, zde přichází fáze obnovy, jež se nazývá budování míru či rekonstrukce (Bureš 2008: 19).

Waisová (2009: 187–188) připojuje za deeskalaci ještě fázi řešení konfliktu, kdy se řeší důsledky. Zde se využívá arbitráží či soudního rozhodnutí. Nakonec přichází postkonfliktní urovnání vztahů a budování míru – obnovují se diplomatické styky a vytváří se spolupráce, jde zde o trvalé udržení míru.

2 Nástroje řešení ozbrojených konfliktů

K výzkumu konfliktů se vážou nejrůznější strategie. Konflikt se ale netýká jen přímo zúčastněných stran, nýbrž i států, jež jsou v bezprostřední blízkosti konfliktu či mají na aktéry konfliktu, potažmo region, kde se konflikt odehrává, určité vazby. Takové vazby mohou být nejrůznějšího charakteru od ekonomických, přes politické, ke kulturním. Takovýto přímo nezúčastněný stát má hned několik možností, jak se v konfliktu, jenž se ho nějak týká, či v něm má své zájmy, angažovat. Před samotným vypuknutím konfliktu, kdy jsou zřetelné jisté tenze, může využít nástrojů prevence. Takovým nástrojem prevence může být například i rozvojová spolupráce, a to v případě, že se dané oblasti v určitém směru nedostává a tento nedostatek má podíl na příčinách napětí. Dále může již vzniklý konflikt podporovat či se ho snažit zastavit. Může jednat nestranně vůči přímým aktérům konfliktu, nebo se přiklánět na stranu jednoho

či více z nich. Neopomenutelné jsou také okamžiky po skončení konfliktu, kdy sice fyzicky již neprobíhá boj a násilí, ale společnost ještě zdaleka není ve stejné situaci jako před vypuknutím konfliktu. Tyto momenty a rozhodnutí, jež proběhnou v době po konfliktu, jsou neméně stěžejní než předcházející fáze.

Bývalý generální tajemník OSN Boutros Boutros Ghálí vydal v roce 1992 dokument s názvem *Agenda for Peace*, kde shrnuje čtyři strategie, kterých lze využít při řešení konfliktů. Každá strategie se vztahuje na jinou fázi konfliktu. Jedná se o (1) preventivní diplomacii – akce určené k prevenci⁸ vzniku sporů či prevenci vyústění existujících sporů v konflikt a k eliminaci šíření následků, pokud k nim dojde. (2) Vytváření míru (*peacemaking*) – proces nalézání a řešení důvodů, které vedly ke vzniku konfliktu. Snaha o příměří a dialog. (3) Udržování míru (*peacekeeping*) – akce určené k zachování míru, i když ještě není pevně zakořeněný, když boje byly již zastaveny, a uvádění v praxi dohod či příměří, jichž bylo v minulosti dosaženo tzv. mírotvůrci (*peacemakers*). (4) Poslední strategií je postkonfliktní budování míru (*peacebuilding*), což jsou akce k identifikování a zachování struktur, které povedou k posílení a utužení míru s ohledem na předcházení znovuoobnovení konfliktu. Mezi nástroje budování míru patří humanitární diplomacie, mediace, rozvojová pomoc či budování státu (*state building*) (United Nations 1992: 822–823).

---

⁸ Jedná se o jakékoli vyjednávací či strukturální nástroje k udržení vnitrostátního či mezistátního napětí a sporů před eskalací v násilí a užití ozbrojených sil. Podpora potenciálu znesvářených stran k vyřešení problémů mírovou cestou a postupné redukci základních problémů, jež tyto spory vytvářejí. Jde o předcházení konfliktům, jež zahrnuje širokou škálu aktivit zaměřených na předvídání a odvrácení vypuknutí konfliktu, nebo se alespoň pokouší omezit jeho rozsah a šíření do dalších oblastí. Zahrnuje veškeré aktivity zaměřené na posílení mezinárodních i regionálních systémů a kapacit v těchto oblastech. Projekty prevence konfliktů lze nejčastěji rozdělit na krátkodobé a dlouhodobé (Mancini 2013: 5–6).

Pro výčet nejrůznějších nástrojů řešení konfliktů a jejich rozdělení jsem použila práci autorky Waisové (2009: 192–193), která předkládá hned několik druhů nástrojů k řešení konfliktů. Existují nástroje a mechanismy oficiální diplomacie, což je například hojně využívaná mediace, negociace či mírová konference. Dále rozeznáváme nástroje a mechanismy neoficiální diplomacie, jež se přiřklánějí k tradičnějším způsobům řešení konfliktů. Sem patří pro ilustraci civilní pozorovatelé či civilní vyšetřovací komise. Vojenské nástroje a mechanismy jsou například preventivní rozmístění ozbrojených sil, demobilizace či vojenská pomoc. Ekonomické a sociální nástroje a mechanismy zahrnují rozvojovou pomoc a usnadnění přístupu na světové trhy, ekonomické reformy a podporu ekonomického rozvoje. Dále rozeznáváme právní nástroje a mechanismy, což jsou tribunály pro válečné zločiny či vyšetřovací komise a arbitráže. Konečně posledním druhem jsou nástroje a mechanismy v oblasti médií a vzdělání. Blíže popisují pouze některé z nástrojů, které jsou v mnou zkoumaných konfliktech využívány.

Mírová konference je dle slovníku *Your Dictionary* (nedatováno) konferencí za účelem ukončení války nebo hledání způsobů, jak nastolit trvalý mír. Dále arbitráž, neboli rozhodčí řízení je soukromý mimosoudní proces, kde o sporu rozhoduje nezávislá třetí strana. Tribunál se může skládat z libovolného počtu rozhodců, ačkoli některé právní systémy trvají na lichém počtu, aby se zabránilo shodě hlasů. Jeden a tři jsou nejčastější počty rozhodců. Rozhodčí řízení je alternativou k soudnímu řízení a je obecně závazné a jeho rozhodnutí konečné (na rozdíl od mediace, vyjednávání či smířčího řízení, které jsou nezávazné (Mediate.com [nedatováno])).

Rozšířeným nástrojem k řešení konfliktů je mediace. Mediace je možné využít v různých fázích konfliktu a zároveň se využívá hned v případě několika strategií řešení konfliktu. Mediace je hojně užívanou metodou v řešení těch nejkomplicovanějších mezinárodních konfliktů a zároveň tou nejúspěšnější (Šulík 2012: 1–4). Mediace je rozšířeným nástrojem vyjednávání, kde konfliktní strany hledají asistenci třetí strany, která není přímo zapojena do konfliktu a může znesvářeným aktérům pomoci odstranit jejich odlišnosti a problémy bez nutnosti odvolání se na zákonnou autoritu (Bercovitch – Jackson 2001). Mediace je charakterizována jako rozšířený vyjednávací proces, kde vybraná třetí strana konfliktu, jež nemá žádnou rozhodovací pravomoc, zasahuje do konfliktu s cílem ho zvrátit či zastavit, čímž poskytuje konfliktním stranám prostor pro uzavření oboustranně přijatelné dohody. Užitečná je zejména, pokud jde o konflikt, kde je násilí, zabíjení a nenávisť na denním pořádku a přímá diplomatická jednání k ničemu nevedou, tehdy je na řadě mediace – když si sami primární aktéři nedokážou pomoci (Šulík 2012: 1–4).

Úspěšný mediátor by měl být aktér, který je mezinárodně respektovaný a známý pro obě konfliktní strany. Měl by to být stát nebo mezinárodní organizace reprezentovaná zkušeným a velmi profesionálním jedincem. Ideální mediátor by neměl mít na určitém výsledku řešení sporů vlastní zájem a neměly by mu z výsledku plynout žádné výhody. Takový mediátor je respektovaný oběma stranami, v opačném případě ho nemusí, minimálně jedna z nich, přijmout. Nejen, že by mediátor měl být nestranný, ale zároveň by měl být schopen pomoci konfliktním stranám chránit jejich zájmy. Pokud se konfliktní strany na mediátorovi neshodnou, je potom váha rozhodnutí, „jak konflikt řešit“ na hlavním aktérovi globálního politického systému (Šulík 2012: 1–4).

3 Turecká zahraniční politika

Každá zahraniční politika státu je primárně formována aktéry, jež mají moc rozhodovat, tedy vládou. Vláda formuje zahraniční politiku na základě rozvoje státu a tlaků jak domácího, tak zahraničního prostředí. K řízení zahraniční politiky nepoužívají jen vize a znalosti, ale jsou ovlivňováni faktory domácí politiky a ne méně i zahraničním děním, které musí reflektovat a vzhledem k němu operativně přistupovat k tvorbě vlastních zahraničních postojů (Gözen 2004: 29).

Pod vlivem nových možností mezinárodní diplomatické komunikace, jež přináší globalizace, vzniklo v Turecku prostředí pro vytváření dlouhotrvajícího míru. Tradičními bezpečnostními tématy v Turecku jsou terorismus, nešíření zbraní hromadného ničení, transnacionální organizovaný zločin a ilegální přistěhovalci. Země se snaží budovat stabilní zahraniční politiku, aby byla schopna jmenovaným hrozbám předcházet. Jde o dynamickou, stále se rozvíjející, multi-dimensionální, konstruktivní, pro-aktivní, realistickou a zodpovědnou zahraniční politiku, pomocí které chce dosahovat svých mezinárodních cílů. Díky takto nastavené zahraniční politice bylo Turecko schopno dosáhnout své dnešní pozice – rostoucí regionální mocnosti. Turecko rozšiřuje lidská práva, demokracii a sociální spravedlnost. Pyšní se svou tradičně zakořeněnou demokracií, mladou populací a dynamickou ekonomikou⁹, což hraje důležitou roli v úspěšnosti jeho zahraniční politiky (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [1]).

---

⁹ Natalita je v Turecku, ve srovnání s evropskými zeměmi, vysoká, činí 2,08 dítěte na ženu, což je přírůstek, při kterém populace roste a nevymírá. Průměrný věk populace je 30,7 let, což je produktivní věk, čili populace nijak výrazně nestárne. Gramotnost činí 94,9%. Turecko je považováno za zemi s nově industrializovanou a rychle se rozvíjející ekonomikou. Umístilo se na 17. místě mezi světově nejsilnějšími ekonomikami (BusinessInfo.cz 2015).

Budováním demokracie Turecko aplikuje globální Boj proti terorismu do své zahraniční politiky¹⁰. Upustilo od klasických bezpečnostních nástrojů, které stály v rozporu se zachováním demokracie. Proto je nynější turecká protiteroristická vládní politika zaměřena na posilování demokracie. Turecko Boj proti terorismu využívá hlavně k potírání separatistické kurdské menšiny pod vedením strany PKK¹¹ (v kurdkém originále *Partiya Karkeren Kurdistan*), neboli Strany kurdských pracujících, kterou považuje za teroristickou organizaci ohrožující hodnoty demokracie a jednotu tureckého národa. Chce eliminovat vliv PKK na kurdskou populaci v Turecku pomocí použití síly a zjednat pořádek a podmínky pro svobodný život všech (Metiner 2016).

Turecko se díky těmto svým snahám a kapacitám stalo jednou z vůdčích zemí blízkovýchodního regionu. Chce šířit mír a prosperitu, podporovat lidský rozvoj a udržovat stabilitu. Turecká obranná strategie je založena na faktu, že bezpečnosti a stability v regionu, potažmo ve světě, lze dosáhnout pouze prostřednictvím zajištění prvotně vlastní bezpečnosti, stability a míru. Tato strategie je založena na principu *mír doma, mír ve světě*¹² a pochází od prvního tureckého prezidenta Mustafy Kemala Atatürka. Bylo to heslo, které hlásal a dodnes je na něm založena turecká zahraniční politika. Turecko by mělo využít všech svých prostředků a všechny své aktivity směřovat k dosažení tohoto cíle (Eraslan [nedatováno]).

V rámci své zahraniční politiky začalo Turecko prosazovat globální aktivismus a vydalo se směrem nového diskurzu, jež zdůrazňuje prosazování míru, spolupráce a multidimensionalismu

---

10 Turecko se zapojilo do globálního Boje proti terorismu, čímž podpořilo politiku Spojených států amerických zavedenou po útocích v září 2001.

11 PKK je levicovou pro-kurdskou politickou stranou, která je však v Turecku zakázána a některými zeměmi je dokonce považována za teroristickou organizaci (České noviny 2015).

12 V angličtině Peace at Home, peace in the World a v tureckém originále Yurtta Sulh, Cihanda Sulh.

témat. Turecké rozvojové aktivity pomáhají budovat stabilní trhy, ekonomiku či bezpečnost. Turecko se také zaměřilo na diverzifikaci aktérů zapojených ve svých zahraničně-politických procesech. Figurují zde převážně nestátní aktéři, jako například nevládní organizace, firmy, charity, think-tanky či veřejnost. Zároveň shledávám pozitivním, že Turecko snížilo vliv armády na vytváření své zahraniční politiky, což příznivě ovlivňuje vývoj výše zmíněných faktorů (Akpınar 2013: 735–757).

Tehdejší turecký premiér Davutoğlu v roce 2013 prohlásil, že humanitární diplomacie znamená mnohem více, než humanitární pomoc, jelikož žádná diplomacie, která se nedotýká lidství, nemá v sobě esenci lidskosti a nepromlouvá k lidem, nemůže mít dlouhého trvání. Tím chtěl zdůraznit zaměření se na lidi v tureckém chápání humanitární diplomacie bez ohledu na národnost, náboženství či etnicitu. Co se humanitární diplomacie týče, Turecko si klade za cíl obsáhnout i vzdálenější regiony, než jen ten vlastní (Akpınar 2013: 735–757).

Po skončení druhé světové války stálo Turecko před zásadním rozhodnutím, jež orámovalo a ovlivnilo celý jeho budoucí vývoj, jelikož se přidalo na stranu „svobodného“ západního bloku. Toto rozhodnutí vedlo k tomu, že se Turecko stalo v roce 1952 členem NATO. Od roku 1952 je tedy NATO základním kamenem obranné i bezpečnostní politiky Turecka. Mimo členství v NATO je Turecko jedním ze zakládajících členů OSN a zároveň již dlouhodobě vyjednává o vstupu do EU. (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [2]).

Kromě zájmu o vstup do Evropské unie je v poslední dekádě také více patrné turecké zapojení v blízkovýchodním regionu, kde se chce stát sebevědomou regionální velmocí. Zvláště úzké vazby navázalo Turecko se Sýrií a Íránem. Vztahy se Sýrií ale během

konfliktu v Sýrii (trvá od 2011) velmi ochladly a přímo se syrskou vládou se proměnily v nepřátelské. V současnosti je nejbližším spojencem Turecka v regionu Ázerbájdžán a ekonomickým spojencem je Írán. Nový aktivismus a vůbec moderní turecká zahraniční politika jsou založeny na dvou principech. Prvním a tím výraznějším je *neosmanismus* – ideologie, jež vyzývá tradiční osmanské hodnoty, mezi něž patří multikulturalismus, islám a imperialismus. Neosmanismus v turecké zahraniční politice byl výrazným odklonem od druhého, původního tureckého směru – *kemalismu*, který nezanikl, ale byl upozaděn. Ten se zasazuje o eliminaci hrozeb kurdského nacionalismu a ochranu tureckého sekularismu i národní identity. Vychází z dob založení turecké republiky a hodnot M. K. Atürka (Taşpınar 2008: 14–17).

Neosmanistickou vizi do dnešní zahraniční politiky vnáší bývalý premiér Ahmet Davutoğlu¹³, který je zároveň autorem doktríny strategické hloubky, která z neosmanismu částečně vychází (Grigoriadis 2010: 4). Autorem pojmu však není Davutoğlu. Pojem neosmanismus se poprvé objevuje v polovině 90. let, kdy byl různými zainteresovanými autory považován za vhodný směr pro budoucí vývoj turecké zahraniční politiky (Karpát 2002: 524). Autorem pojmu je bývalý turecký prezident Turgut Özal, který jej začal používat a propagovat již v době, kdy bylo Turecko všestranně nakloněno Západu (Laçiner 2009).

Politika neosmanismu se zaměřuje na navázání vztahů s blízkovýchodními zeměmi, jejichž partnerství je pro Turecko nyní strategické, avšak tyto vazby nemají nahradit vazby se Západem. Dobré vztahy se Západem a hlavně se Spojenými státy americkými si chce Turecko zachovat a doplnit jimi současně budované vztahy

---

13 Neosmanismus mývá negativní konotace, které ho spojují s neokolonialismem a snahami o „moderní Osmanskou říši“, což ale Davutoğlu odmítá a nechce být označován za neosmanistu (Al Monitor 2014).

s blízkovýchodním regionem. Neoosmanismus není plánem na islamizaci Turecka a jeho zahraniční politiky, nýbrž se snaží o rovnováhu a rozšíření aktivit Turecka v mezinárodním systému a překlenutí se přes potřebu budování turecké západní identity. Lze uvést tři znaky, jež definují osmanské (otomanské) tendence vládnoucí Strany spravedlnosti a rozvoje. (1) Je to snaha zapojit do své i zahraniční politiky osmanské a islámské dědictví. Neznamená to kolonizování sousedních států, ani zavedení chalífátu, ale snahu o zmírnění sekularismu a více aktivní politiku v mezinárodních otázkách. Hlavně v bývalých osmanských teritoriích Turecko výrazně aplikuje tzv. měkkou moc (*soft power*) kvůli svým strategickým zájmům. (2) Dále je to uvědomění si své velikosti a možností a nabytí sebevědomí v zahraniční politice. Turecko by jako centrální stát blízkovýchodního regionu mělo hrát aktivní diplomatickou, politickou a ekonomickou roli v širším regionu. Takováto zahraniční politika vyžaduje stabilní národní stát a pokojné soužití různých etnik na jednom území. (3) A konečně posledním aspektem je již zmiňovaná touha udržení kontaktů jak se Západem, tak s islámským světem, čímž se propojují turecké sféry vlivu. Taşpınar (2008: 14–17) uvádí trefné přirovnání k Istanbulu, jež nazývá imperiálním městem, které se dotýká Evropy i Asie (Taşpınar 2008: 14–17).

Kromě principu *mír doma, mír ve světě* se turecká zahraniční politika řídí ještě jedním heslem, které na předešlý princip navazuje – nulové problémy se sousedy, anglickým ekvivalentem *zero problems with neighbors*. Turecko cílí ve smyslu udržování míru nejvíce právě na své nejbližší sousedy, jelikož v této oblasti má největší vliv a jeho snažení má vyšší potenciál úspěšnosti, než ve vzdálených regionech. Toto heslo charakterizuje očekávání, jež má Turecko od svých sousedů. Jeho, ne úplně realistickým, cílem je eliminovat veškeré problémy ze vztahů se svými sousedy či je

alespoň co nejvíce minimalizovat. Turecko nepozbývá realistické úvahy a uvědomuje si, že tento svůj cíl není schopno plně naplnit, ale je nutné klást si vysoké cíle a zlepšovat se. V blízkovýchodním regionu existuje mnoho hluboce zakořeněných problémů, ze kterých pramení různé konflikty již po řadu let a není možné je vyřešit v krátkodobém horizontu. Ostatně konfliktní prostředí je přirozeným znakem mezinárodních vztahů. Snahou Turecka je problémy řešit, jelikož z netečných vztahů se může snadno vyvinout studený konflikt. V rámci svého zapojení se do konfliktů samozřejmě vyhledává výhody pro sebe, jež z výsledků řešení plynou (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [3]).

Turecko jako země se specifickými politickými a kulturními hodnotami a svou geografickou polohou se snaží sloužit jako mediační prostředník pro nejrůznější mezinárodní záležitosti, které jsou aktuální kdekoli v jeho sousedství i ve světě. Pochopitelně však není schopno mediovat veškeré konflikty. Vybírá si problémy ve vlastním regionu či v regionech, kde sleduje své zájmy (Šulík 2012: 1–4).

Zájmy Turecka jsou v současnosti zřetelné i na globální úrovni. Turecko je členem NATO a usiluje o vstup do Evropské unie. Udržuje kontakt a dobré vztahy na více frontách mezinárodního systému. Posiluje vztahy se Spojenými státy i evropskými zeměmi, a zároveň se zeměmi Blízkého východu, severní Afriky, jižního Kavkazu i jižní a centrální Asie. Dále se pokouší navázat vztahy se zeměmi subsaharské Afriky, latinské Ameriky i asijsko-pacifického regionu, jenž je domovem tzv. rostoucích mocností (*emerging powers*) (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [1]).

Snahami o kontakty mimo svůj region chce Turecko rozšiřovat mezinárodní mír, stabilitu a bezpečnost. Kromě vztahů s ostatními

státy se Turecko angažuje i v rámci mezinárodních organizací a spolupracuje s různými nevládními organizacemi. Svou aktivní diplomacii prosazuje v rámci multilaterálních fór, například na půdě OSN (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [1]). Turecko se stalo ve své historii celkem čtyřikrát nestálým členem Rady bezpečnosti OSN, naposledy v letech 2009–2010. O tuto pozici se ucházelo opakovaně pro období 2015–2016, ale již neuspělo (UN Security Council [nedatováno]). Tímto způsobem se snaží prosazovat svou globální odpovědnost. V neposlední řadě Turecko hostilo v roce 2011 4. konferenci OSN o nejméně rozvinutých zemích a přijalo akční plán, jenž bude plnit do roku 2020. Jedním z bodů tohoto plánu je zajištění dobrého vládnutí, posilování demokracie a řešení krizí (UN-OHRLLS 2011).

Pro dosažení globálního míru, nebo alespoň přiblížení se k tomuto altruistickému cíli, považují turečtí představitelé za nutné funkčně propojit politickou stabilitu, hospodářský blahobyt a kulturní harmonii. Turecko se nebrání dialogu s jakoukoli zemí mezinárodního systému a také hledání nových ekonomických a komerčních prostředí pro spolupráci. Také neustále navyšuje prostředky pro rozvojovou spolupráci, popř. humanitární pomoc do rozvojových zemí. Turecko disponuje jistými výhodami, kdy díky své geografické poloze zaujímá pozici tranzitní země. Hraje tak významnou roli v mezinárodní energetické bezpečnosti. Co se náboženství a kulturních rozdílů týče, Turecko usiluje o vzájemné respektování hodnot v rozdílných kulturách a náboženstvích.

V poslední dekádě Turecko přidalo nový aspekt do své zahraniční politiky, kdy chce dosahovat svých vizí prostřednictvím pomoci rozvojovým zemím v řešení jejich domácích i bilaterálních problémů či konfliktů, kdy se primárně snaží o usmiřování, mediaci a řešení jejich konfliktů. Turecko zakládá svou pomoc na principu

win win, kdy obě strany, jak postižená země, tak Turecko, z dané věci mají jistý užitek neboli zisk. Ačkoli se jisté případy, kdy se Turecko angažovalo, mohou zdát příliš vzdálené, Turecko raději investuje, než aby pouze přihlíželo a trpělo problémy, které by ho, ať už přímo či nepřímo, mohly v budoucnu svými důsledky negativně postihnout (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [1]).

Turecko se snaží podílet na zajišťování dobrých mezinárodních bezpečnostních podmínek. Jeho prioritou je zachování územní celistvosti zemí, přispívání ke kolektivní obraně a krizové řízení operací, což zahrnuje *peacekeeping*, humanitární operace či policejní mise, dále prevence proti šíření zbraní hromadného ničení a jejich nosičů a podpora odzbrojování. Turecko se snaží propagovat partnerství, dialog a hlavně preferuje měkkou moc. Pokouší se efektivně mobilizovat své síly nejen ve svém okolí, ale i v širším geografickém měřítku (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [2]).

Jednou z mnoha možností řešení konfliktů je i pořádání mezinárodních konferencí na témata, jež jsou spojena s určitým konfliktem a mohou pomoci v jejich řešení, či přímo na téma, jak vyřešit daný konflikt, nebo konference o zajišťování globální, regionální i lokální bezpečnosti. Kromě konferencí, jež se týkají konkrétních konfliktů, jež analyzují v jednotlivých případových studiích, stojí za zmínku summit G20¹⁴. Každý rok je předsedající

---

14 Skupina G20 se zrodila jako reakce na asijskou hospodářskou krizi z let 1997 a 1998. Státy si uvědomily potřebu mezinárodní spolupráce a vzájemné závislosti. První setkání zemí se uskutečnilo v roce 1999. Členy skupiny G20 je 19 států – Turecko, Velká Británie, Německo, Francie, Itálie, Ruská federace, Spojené státy americké, Kanada, Mexiko, Argentina, Brazílie, Čína, Indie, Japonsko, Jižní Korea, Indonésie, Austrálie, Jihoafrická republika, Saúdská Arábie a jednotný vnitřní trh Evropské unie (G20 2015). G20 představuje 20 nejvyspělejších ekonomik světa, 85 % světového HDP, 80 % objemu mezinárodního obchodu a dvě třetiny světové populace. Pravidelně se schází ministři financí členských zemí a guvernéři centrálních bank. Skupina G20 si klade za cíl dosáhnout globálního ekonomického růstu a vytvářet pracovní místa pro občany svých členských zemí. G20 se tedy angažuje nejen ve finanční sféře, ale také v rozvoji,

zemí summitu jeden ze členů a ten také hostí výroční konferenci (nazývanou summit) G20. Turecko se ujalo předsednictví a zároveň hostitelské role v listopadu 2015. Summit se konal v Antalyi, metropoli na jihozápadě Turecka. Turecko přikládá svému členství ve skupině G20 velkou důležitost a snaží se aktivně přispívat k rozšiřování její agendy. Turecko definovalo své priority pod názvem *Tři I*, neboli „*Three I*“, kdy „*I*“ znamená Investice, Inkluzivita a Implementace (*Investment, Inclusiveness and Implementation*). Během summitu si země vytyčily za cíl snížení nezaměstnanosti mladých lidí o 15 % do roku 2025, dále vytvořily politiku na snižování nerovnosti mezi pohlavími. Tímto přispěly k vytvoření inkluzivního ekonomického růstu v rámci G20. Turecko šlo během svého prezidentství ještě o krok dále a vytyčilo si za cíl zasadit se o globální inkluzivní ekonomický růst. Lídři G20 přijali v Antalyi rámec, na základě kterého se zavazují zlepšovat dialog a spolupráci mezi nimi a chudými rozvojovými zeměmi, zajišťovat potravinovou bezpečnost, dohlížet na roli soukromého sektoru ve vývoji remitencí. Předsednictví Turecka skupině G20 vneslo do agendy skupiny témata spojená s globálním mírem a bezpečností. Tato témata jsou spojena se snahami o dosažení trvalého inkluzivního ekonomického růstu. V neposlední řadě se na summitu řešil boj proti terorismu a uprchlická krize, jež je pro Turecko zásadním tématem v posledních několika letech a naléhavost řešení uprchlické krize stále vzrůstá. Poprvé v historii se lídři G20 shodli jak na radikálním postoji v boji proti terorismu, tak na nutnosti spolupráce a nepodceňování uprchlické krize, ze které by mohly vzejít negativní důsledky pro všechny členy skupiny (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [4]). Členství Turecka ve skupině G20 poukazuje na

---

energetice, vytváření pracovních míst, boji s korupcí a v mezinárodním obchodě. Pro fungování všech těchto sfér společnosti je nezbytné zajištění bezpečnosti, o kterou se skupina G20 také zasazuje (Republic of Turkey Ministry of foreign affairs [nedatováno] [4]).

jeho uplatňování neosmanistického konceptu. Prostřednictvím této skupiny rozšiřuje svůj vliv nejen ve vlastním regionu, ale i ve světě, a upevňuje tak svou pozici regionální mocnosti, která má stabilní pozici v rámci mezinárodního společenství.

Významným autorem současného směřování zahraniční politiky Turecka je bývalý premiér Ahmet Davutoğlu, jenž sepsal hned několik publikací, ale pro potřeby této práce je nejdůležitější jeho doktrína strategické hloubky. Doktrína strategické hloubky podkřývá Davutoğluvi strategické vize, jež v současné době nelze oddělit od jakékoli diskuze o zahraniční politice Turecka. Byla vydána jako Davutoğluva samostatná publikace se stejným názvem – Strategická hloubka, v originále *Stratejik derinlik*, v roce 2001, současně se vznikem dnešní vládnoucí Strany spravedlnosti a rozvoje, jíž byl Davutoğlu premiérem (Grigoriadis 2010: 3).

Turecká geopolitika se odvíjí od Davutoğluvi strategie, která je podpořena využíváním měkké moci a řešením konfliktů – propagací řešení založeném na principu *win-win*. Zavedení doktríny strategické hloubky přineslo do turecké zahraniční politiky nový diskurz, který obrátil její pozornost zpět na Blízký východ, tam, kde byla, mimo jiné, před vznikem Turecké republiky. Davutoğlu odvíjí obsah doktríny od turecké minulosti, geografické pozice a jeho přesvědčení, že Turecko patří mezi tak zvané centrální mocnosti, což znamená, že se Turecko nemusí omezovat pouze na pozici regionální mocnosti a rozhodovat se mezi balkánským regionem či regionem Blízkého východu, ale jelikož je dle jeho uvážení centrální mocností, může být vedoucí silou hned v několika regionech. Angažovat se zde a uplatňovat svůj vliv, což by mohlo posílit jeho globální strategický význam. Davutoğlu vidí Turecko jako blízkovýchodní, balkánskou, kavkazskou, středoasijskou, kaspickou, středozemní, zálivovou a také černomořskou zemi, což značí, že může uplatňovat svůj vliv ve

všech těchto regionech zároveň. Odmítá označení Turecka jako „mostu mezi islámem a Západem. Turecko by se nemělo nechat využívat ostatními státy k prosazování jejich vlastních strategických globálních zájmů, ale mělo by si uvědomit svůj význam, potenciál a osmanskou imperiální minulost a z těchto faktů čerpat, zbavit se své vojenské image a dát se raději cestou prosazování měkké moci v okolních regionech. Turecko by se mělo angažovat v řešení konfliktů, podporovat regionální ekonomickou spolupráci, jež by předcházela nutnosti zásahu velmocí (Grigoriadis 2010: 4–9).

Davutoğlu (2009) prohlásil: *„Turecko využívá své multiregionální identity a díky tomu má kapacity, ale také odpovědnost, na vedení multidimenzionální zahraniční politiky. Unikátní kombinace naší historie a geografie nám přináší smysl pro odpovědnost. Přispívat k řešení konfliktů a vytvářet regionální mír a bezpečnost ve všech oblastech je povinností, jež pramení z hloubky multidimenzionální historie Turecka.“*¹⁵.

Turecko by mělo vyřešit všechny spory, které má se svými sousedy a brání mu v naplnění politiky nulových problémů se sousedy. Vyřešení susedských problémů je stěžejním úkolem pro úspěch Turecka ve smyslu stát se regionálním lídrem a udržovat si globálně strategickou pozici. Příkladem turecké blízkovýchodní politiky je hned několik zemí, s nimiž Turecko výrazně prohloubilo a zlepšilo své vztahy. Výrazné zlepšení vztahů proběhlo od vydání doktríny strategické hloubky mezi Tureckem a Sýrií, Irákem a Arménií. Poněkud menší úspěch slaví Turecko v případě vztahů s Řeckem a Kyprem. Implementaci doktríny strategické hloubky

---

15 Citace v originálním znění: „Turkey enjoys multiple regional identities and thus has the capability as well as the responsibility to follow an integrated and multidimensional foreign policy. The unique combination of our history and geography brings with it a sense of responsibility. To contribute actively towards conflict resolution and international peace and security in all these areas is a call of duty arising from the depths of a multidimensional history of Turkey.”.

do praxe lze sledovat na růstu zájmu Turecka o, z jeho strany, doposud opomíjené části světa, jako je subsaharská Afrika či latinská Amerika (Grigoriadis 2010: 4–9).

Orientalista Alexander Murinson (2006) na konto doktríny strategické hloubky prohlásil: „Ahmet Davutoğlu je architektem konceptu nové turecké zahraniční politiky. Jeho doktrína strategické hloubky volá po aktivním zapojení do všech regionálních systémů v tureckém sousedství. Davutoğlu je opravdu originální neosmanistický myslitel.“¹⁶.

3. 1 Zahraničně-politické cíle za vlády AKP

V roce 1998 byla v Turecku zakázána islamistická politická Strana prosperity, která údajně ohrožovala sekulární demokratický systém (The Washington Post 1998). Jako její umírněnější větev se později, v roce 2001, vyvinula Strana spravedlnosti a rozvoje neboli v tureckém originále *Adalet ve Kalkınma Partisi* (AKP) a hned v roce následujícím (2002) vyhrála volby.

AKP je úspěšnou islamistickou demokratickou politickou stranou. Zpočátku zachovávala prozápadní orientaci a snažila se o vstup Turecka do Evropské unie, avšak po letech neúspěchu od tohoto cíle poněkud upouští. Zároveň provedla jakousi diverzifikaci turecké zahraniční politiky, a to na základě svého historického odkazu, kdy se opět přiklonila k Blízkému východu a vůbec se nyní chová a rozhoduje více s ohledem na své vlastní zájmy (Taşpınar 2008: 14–17).

---

16 Citace v originálním znění: „Ahmet Davutoglu is the architect of the new Turkish foreign policy concept. His ‘Strategic Depth’ doctrine calls for an activist engagement with all regional systems in Turkey’s neighbourhood. Davutoglu is a truly original neo-Ottoman thinker.”.

Již na konci 90. let došlo k určitému zlepšení diplomatických vztahů Turecka s blízkovýchodními zeměmi. Nedá se ale říci, že by se tehdy Turecko nějak zvlášť orientovalo na své sousedy. Tuto změnu lze zaznamenat právě až po roce 2002, kdy došlo jednak k navýšení vzájemných politických i ekonomických kontaktů mezi Tureckem a arabskými muslimskými státy, ale také k ochlazení diplomatických vztahů s tradičním tureckým spojencem v blízkovýchodním regionu – Státem Izrael. V roce 2000 se významným způsobem zlepšily turecko-syrské vztahy, což lze například doložit účastí tehdejšího tureckého prezidenta Ahmeta Necdeta Sezera na pohřbu jeho syrského protějšku, prezidenta Háfize al-Asada (Tür 2013: 123–125).

AKP byla jakýmsi urychlovačem změny v turecké zahraniční politice a jejím navrácením se k Blízkému východu. Nástup AKP k moci v roce 2002 proměnil tureckou zahraniční politiku od základů. Jak již bylo zmíněno, AKP usilovala o dobré vztahy převážně s muslimskými zeměmi, jako je Libanon, Írán, Irák a Sýrie. Tím započala debata o otomanském odkazu Turecka a na scéně se objevil neosmanismus. Turecko získalo nejen novou vládu vedenou AKP, ale také novou vizi, která již nebyla mířena jen západním směrem, ale snažila se o jakousi globální rovnováhu zájmů (Walker [nedatováno]). Po nástupu AKP k moci se turecká zahraniční politika stala více asertivní a solidární s muslimským světem (Global Research 2011).

AKP převedla armádu pod civilní kontrolu a snaží se o rozšiřování svobody tisku. Silně ale potírá jakékoli projevy kurdské kultury a existence. Strana logicky dle svého zaměření podporuje náboženství a ženy v nošení hidžábu, čímž je poněkud v opozici k tureckému dominantnímu paradigmatu kemalistického sekularismu. AKP se ale nedá upřít prosazování práv žen a jejich

aktivní účasti v politice (Berkley Center for Religion, Peace and World Affairs [nedatováno]). Neoosmanismus je nyní motivací zahraniční politiky AKP. Kritici strany vidí v neoosmanismu a jeho využívání měkké moci hrozbu pro tradiční tureckou identitu kemalistického sekularismu (Taşpınar 2008: 14–17).

Jejich program cílí na všechny společenské třídy a všechny generace, avšak vše v rámci občanství, na němž budují svou identitu. Odkazují se na dlouholetou tradici, mír a partnerství. Zaměřují se na blaho jednotlivce, ale zároveň od každého jednoho očekávají loajalitu a přínos společnosti. Heslo zní, že ačkoli každý je svobodný, nikdo není svobodný, což lze vysvětlit právě tak, že dbají na prosperitu a rozvoj jednotlivce, ale pouze, dokud je přínosnou součástí pro společnost, potažmo stát. AKP staví svou pozici na udržování integrity, sociálních jistot a (spíše oficiálně než v praxi) demokracie (AK Parti [nedatováno]).

4 Konflikt v Afghánistánu

Ke stavu, ve kterém se Afghánistán nacházel před zahájením mise ISAF (Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly), ve které, jako člen NATO, participovalo Turecko, přispělo hned několik událostí. První byla sovětská invaze do Afghánistánu, s tímto se prolínala a pak i následovala občanská válka, která vyústila v represivní islamistickou vládu Tálibánu. Tálibán souvisel s teroristickými útoky z 11. září 2001 a proto byla v Afghánistánu provedena Spojenými státy operace Trvalá svoboda, jež je součástí amerického boje proti terorismu. Tyto milníky jednotlivě popisují v následujících podkapitolách, abych se postupně dostala k důvodům participace Turecka v tomto konfliktu.

4. 1 Pozadí konfliktu

Afghánistán byl v průběhu 19. století ovlivněn řadou cizích vpádů. Nejvýrazněji však území země ovlivnily tzv. britsko-afghánské války, kdy si obě soupeřící země dělaly na afghánské území imperiální nároky. Nicméně v případě analýzy vzniku současného afghánského bezpečnostního prostředí hrají daleko důležitější úlohu ty historické faktory, které se na území země odehrály v průběhu posledních několika desítek let. Počátek lze nalézt již v roce 1979, kdy byla země zasažena sovětskou invazí. V ten moment došlo k výraznému nárůstu mezinárodního významu země. Rozhodnutí zahájit invazi do Afghánistánu padlo v době, kdy byl v Sovětském svazu u moci Leonid Iljič Brežněv. Hlavními argumenty k zahájení sovětské intervence do země byly vojensko-strategické a politické důvody. V geopolitické rovině se jednalo o vyrovnávání či zastavení posilujícího vlivu Spojených států amerických v islámském světě. Ve vnitropolitické rovině se pak jednalo o hrozbu změny kurzu v afghánské politice směrem ke spolupráci se Spojenými státy. Tato hrozba následně zesílila po zavraždění prosovětsky orientovaného politika N. M. Tarakího. Ovládnutí Afghánistánu znamenalo pro Sovětský svaz obsazení klíčové pozice v Asii (Eichler, Hynek, Majerník 2012: 26–28).

Sovětská válka v Afghánistánu, jež následovala po invazi, trvala více než devět let a vedla k destabilizaci země. V Afghánistánu byla před invazí klanová společnost s centrální vládou, která ale různé klany nedokázala sjednotit. Oddělení klanových elit od vlády postupně způsobilo vzpouru proti monarchii, díky které vznikl prostor pro zahraniční invazi do země. Sověti v Afghánistánu dělali různé ekonomické a sociální reformy, které nevedly ke spokojenosti obyvatel a v klanově heterogenní

společnosti vznikaly různé mudžahedínské odbojové skupiny. Bojující mudžahedíni nebyli pouze Afghánci, ale připojil se k nim i nespočet muslimů ze zahraničí. Mudžahedíni byli financováni ze strany Saúdské Arábie a Spojených států amerických, jež tímto způsobem bojovaly proti Sovětskému vlivu v Afghánistánu. Byli úspěšní a pod vlivem ztrát a mezinárodního tlaku se Sovětský svaz v roce 1988 z Afghánistánu stáhl (PBS Newshour 2006).

Konec sovětské invaze však následovala občanská válka, která vypukla mezi soupeřícími frakcemi mudžahedínů, jimž skončila podpora od Spojených států, a slabou vládou, která bývala podporována Sovětským svazem. Tato válka trvala přibližně jednu dekádu. V roce 1992 v zemi upevnila moc skupina mudžahedínů Tálibán, která během několika let převzala moc nad většinou afghánského území. Jejich velmi tvrdá represivní vláda a doslovná interpretace práva šarí'a zapříčinila postupné ukončení bojů. Dlouhá válka zemi destabilizovala a způsobila rozpad ekonomiky i infrastruktury. Spousta Afghánců emigrovala, nejvíce pak do Pákistánu (PBS Newshour 2006).

Tálibán, jako islamistické fundamentální politické hnutí, ustavil na území Afghánistánu mezi lety 1996–2001 Islámský emirát Afghánistán. Spolupracoval se Saúdsko-arabskou teroristickou skupinou al-Káida, v jejímž čele stál Usáma bin Ládín. al-Káida měla základny na území Afghánistánu. Po útocích ve Spojených státech amerických 11. září 2001, ke kterým se přihlásila právě al-Káida, zahájily Spojené státy vojenskou operaci Trvalá svoboda s cílem svrhnout Tálibán a zneškodnit základnu al-Káidy (TRAC [nedatováno]).

4. 2 Turecko v Afghánistánu

Turecko má s Afghánistánem historicky dlouhodobě budovaný a dobrý vztah. Země pomáhá Afghánistánu již od jejího sjednocení chánem Abdurem Rahmanem na konci 19. století. Od té doby zde Turci přispívají k modernizaci země nejrůznějšími způsoby. Lze vymezit tři faktory, které přispívají k dobrým vztahům mezi těmito dvěma zeměmi. Prvním je fakt, že nemají společné hranice, díky čemuž mezi nimi nemohly proběhnout běžné hraniční spory, jež by je znepráčetily. Druhým faktorem je rovný přístup Turků s respektem. Afghánistán si prošel dlouhým obdobím nadvlády ze strany Britů i Rusů, a proto ocenil neimperialistický přístup Turecka, jež vždy respektovalo jeho nezávislost. Posledním faktorem je islám, jenž obě země nábožensky a tím částečně i kulturně spojuje. Navíc Turecko se v Afghánistánu angažovalo, oproti ostatním zasahujícím členům NATO, aktivně již před teroristickými útoky ze září 2001. Tento fakt vytváří mezi Afghánci větší důvěru v turecké záměry (Aydemir 2010).

Po svržení Tálibánu byla v Afghánistánu ustavena nová vláda v čele s prezidentem Hamidem Karzaiem. Pro nestabilitu území, přetrvávání skrytých odbojových jednotek a špatnou bezpečnostní situaci byla za účelem udržení nové transitní vlády ustavena mandátem OSN v prosinci 2001 mise ISAF, která byla následně vedena NATO. Šlo o rekonstrukci země a budování nových státních struktur. Mise ISAF se zpočátku týkala hlavního města Kábulu a k němu přiléhajících provincií. Postupně se její rozsah rozšiřoval i do dalších částí Afghánistánu (Erdagi 2005).

Turecko je jediným členem NATO, který misi ISAF velel hned dvakrát. Bylo pro ISAF prospěšné, mimo jiné, díky zkušenostem z boje proti terorismu, který páchala kurdská strana PKK. Turci si zakládali na přesvědčení místních, že nejsou okupačními silami a nechtějí Afgháncům poroučet, čímž si získali jejich důvěru a mohli

tak plnit svůj úkol účinněji, než ostatní zahraniční složky ISAF (Erdagi 2005).

Do afghánského konfliktu vstupuje Turecko ve fázi budování míru a rekonstrukce. Fáze budování míru v tomto případě přichází vzápětí po svržení Tálibánu, což bych označila za deeskalaci. Ačkoli jde tedy již o budování míru, konflikt zde přetrvává v podobě bojů proti Tálibánu, jenž není doposud zcela odstraněn a v minoritní části země stále přetrvává jeho vliv.

Turecko se do mise ISAF zapojilo hned na počátku v roce 2001 a jeho výprava čítala 300 jednotek. Jak již bylo řečeno, bylo velitelem mise celkem dvakrát, a to během fáze ISAF II (červen 2002 – únor 2003) a ISAF VII (únor 2005 – srpen 2005). Během fáze ISAF II vzrostl počet jednotek na 1300 a během fáze ISAF VII bylo v misi již 9000 lidí z celkem 30 zemí, z toho bylo 1450 Turků. Přispění Turecka je více kulturní a sociální, než vojenské. Vedlo PRT v problematických provinciích Wardak a Jawzjan. PRT v provincii Wardak byl zahájen 12. listopadu 2006 a na základě jeho úspěšnosti byl následně zřízen PRT v Jawzjanu 21. července 2010. Dále Turci vedli PRT v provincii Sar-i dul. Ve všech případech se jednalo o civilní mise. Byly to jediné PRT vedené civilními diplomaty. Probíhala zde efektivní interakce mezi lokálními autoritami a místními lidmi. PRT ve Wardaku dokonce spolupracovala s tureckou rozvojovou agenturou TIKa. V obou provinciích byli s tureckými jednotkami spokojeni. Turci zde dokončili na 200 projektů, jednalo se hlavně o socio-kulturní projekty, dále o témata jako vzdělávání, zdravotnictví, infrastruktura či kvalita života. Konkrétně zde zřídili policejní akademii, školy, mešity či nemocnice (Kaya 2013).

Ukázalo se, že civilně vedené PRT dokážou často vhodněji a účinněji odstranit problémy, které studie vojenských PRT identifikují. Turecko by nebylo schopno v Afghánistánu nerušeně operovat bez

zajišťování bezpečnosti ze strany Spojených států a dalších členů NATO zde působících, což ostatním zahraničním jednotkám nelze upřít. Otázkou tedy je, zda by byly civilní PRT udržitelné bez bezpečnostní záštity vojenských jednotek. Nejspíš je nezbytná jejich kombinace (Kaya 2013).

Kromě PRT se Turecko angažovalo ve zlepšování afghánsko-pákistánských vztahů¹⁷ a navázání dialogu mezi těmito dvěma zeměmi. Využívalo v tomto případě svých dobrých vztahů s Pákistánem. Turecko vytvořilo tzv. trilaterální mechanismus, v rámci něhož bylo zorganizováno několik turecko-afghánsko-pákistánských summitů s cílem zlepšit jejich vzájemné vztahy. První summit se konal na prezidentské úrovni přímo v Turecku v roce 2007. Projednávala se zde ekonomická spolupráce zemí, boj proti terorismu, spolupráce na úrovni zpravodajských služeb, vojenství, bezpečnosti a výcviku. Za nejúspěšnější je považován pátý summit z roku 2010, kde se země dohodly na společných vojenských cvičeních v Turecku. Tato iniciativa pomáhá udržovat komunikační kanál mezi Afghánistánem a Pákistánem. Afghánistán i Pákistán vidí Turecko jako ideální zemi, která může mediovat jejich zájmy (Kaya 2013).

V listopadu 2011 Turecko iniciovalo summit *Istanbul pro Afghánistán*. Sešly se zde zástupci všech zemí sousedících s Afghánistánem. Vznikla snaha zapojit authority do hledání udržitelných řešení pro afghánskou bezpečnost a stabilitu. V Istanbulu byli přítomni konkrétně prezidenti Afghánistánu a Pákistánu, íránský premiér, speciální reprezentant prezidenta Číny a ministr zahraničí Tádžikistánu. Jako pozorovatelé byli přítomni zástupci Spojených států amerických, Velké Británie, Kyrgyzstánu,

---

17 Rozkmotřily se, jelikož Afghánistán obviňoval Pákistán, že podporuje nepřátelský Tálibán a poskytuje jeho bojovníkům útočiště na severu svého území. Tito bojovníci měli, dle Afghánistánu, usilovat o svržení vlády (Kaya 2013).

Saudské Arábie, Islámské konference, Francie, Itálie, Německo, Japonsko, OSN, EU i NATO (Kaya 2013).

Turci zasahovali v rámci operace ISAF vždy jen mírově, byla to jejich podmínka, proti které se ostatní zasahující členské země NATO poněkud bouřily. Turecko je tedy jednou z mála zemí, ne-li jedinou, která může v Afghánistánu účinně uplatnit svou *měkkou moc*, a tím dosáhnout vytyčeného cíle, což velmi usnadňuje jeho situaci při řešení afghánského konfliktu (Aydemir 2010). Vojenské jednotky byly do Afghánistánu v roce 2001 poslány z povinnosti, jež vyplývá z členství v NATO, právě proto si Turecko kladlo podmínku, že jeho jednotky nebudou nasazovány do bojových operací. Turecký personál v Afghánistánu byl i nevojenského charakteru a měl působit hlavně jako průzkumníci, logistická podpora, k zajišťování bezpečnosti, školení místních lidí¹⁸ a tím navyšování kapacit místních (Kaya 2013). Turecké jednotky byly většinou pěší, vojáci nevstupovali bez povolení do obydlí, ani se nikdy nedotýkali žen. Celkově, více než ostatní, respektovali a samozřejmě znali místní zvyklosti. Afghánci měli strach a nedůvěru k cizím ozbrojeným vojákům a tím byla vyvolávána panika. Naopak turecké oddíly přijímali jako vlastní a nechali si od nich poradit, vnímali je jako vlastní. V Afghánistánu se proslýchá, že Afghánci, kteří byli školeni Turky, nepatřili mezi zběhy a mezi ty, co se postavili na opačnou stranu (Aydemir 2010). Turecko zaznamenalo během svého působení v Afghánistánu ztráty ve svých řadách pouze dvakrát, a to z důvodu nehody. Poprvé v roce 2009 zemřeli dva vojáci při dopravní nehodě a podruhé v roce 2012 zemřelo 12 vojáků při zřícení vojenské helikoptéry (Kaya 2013).

---

18 Turci vyškolili přes 12 500 Afghánců na místě a dalších 3 300 přímo v Turecku (Kaya 2013).

Turecko je jedinou muslimskou členskou zemí NATO, čímž může být v případě budování míru v Afghánistánu prospěšné. Země potřebuje důvěru a podporu mezinárodního společenství, které by nemělo duplikovat turecké snahy, ale naopak jej více podpořit. Turecko nikdy neuznalo vládu Tálibánu za oficiální, ztotožnilo se až s nově dosazeným prezidentem Hamidem Karzaiem po svržení Tálibánu. Turecko Tálibán otevřeně kritizovalo za jeho neschopnost zajistit efektivní vládu nad celým územím. Dále kritizovalo jejich podporu opiového trhu i teroristických organizací a jejich špatné nakládání s obyvateli (Aydemir 2010).

Turecko vysvětluje svou přítomnost v Afghánistánu nejen jako součást mise pod vedením NATO, ale také jako bratrskou povinnost (bratři před Bohem v islámu) nastolit zde opět mír a blahobyť. V neposlední řadě jsou to i strategické zájmy Turecka, jež se opírají o princip *mír doma, mír ve světě* – Afghánistán je nestabilní zemí v relativní blízkosti Turecka. V širších pojetích se dokonce řadí do Blízkého východu a tím pádem je bezpečnostní hrozbou. Dále jsou tu ekonomické výhody pro blízkovýchodní region a speciálně pro Turecko, jelikož díky již zmíněné dlouhodobé historické a kulturní provázanosti sídlí mnoho tureckých firem v Afghánistánu a naopak (Kaya 2013).

Dne 1. ledna 2015 byla mise ISAF ukončena, ale to neznamená stažení jednotek NATO ze země, mise ISAF byla pouze přetransformována do mise *Rezolutní podpora* a v této formě dále pokračuje (NATO [nedatováno]). Erdoğan (TRT World 2015) prohlásil, že Turecko v Afghánistánu setrvá a bude pomáhat, i když všichni ostatní odejdou a odejde jedině, pokud by si to přáli sami Afghánci.

Kromě účasti na misi ISAF se Turecko podílí na řešení afghánského konfliktu pomocí pořádání či alespoň participací na

mezinárodních konferencích, které problém přibližují mezinárodnímu společenství a usnadňují spolupráci na řešení. Například v roce 2010 byla pořádána konference o Afghánistánu v Londýně, na které Turecko participovalo. Zde se mezinárodní společenství dohodlo, že své aktivity v zemi více zkoordinuje a propojí pro vyšší efektivitu akce (Aydemir 2010).

Dne 1. listopadu 2011 se na konferenci o afghánské bezpečnosti a ekonomice v tureckém Istanbulu sešel tehdejší turecký prezident Abdullah Gul, jeho afghánský protějšek – tehdejší prezident Hamid Karzai a bývalý pákistánský prezident Asif Alí Zardáří. Představitelé těchto tří zemí se sešli, aby projednali bezpečnostní situaci a stabilitu v Afghánistánu dle plánu na odstranění mezinárodních ozbrojených sil do konce roku 2014. Tento plán byl totiž ohrožen vojenskými útoky, slabostí afghánské vlády a protichůdnými zájmy regionálních aktérů. Schůzka afghánského a pákistánského prezidenta probíhala pod tlakem Afghánistánu a Spojených států na Pákistán ohledně potlačování militantních aktivit na svém území. Pákistánský prezident popřel podporu teroristickým organizacím, jako je síť *Haqqani* – odnož Tálibánu, která byla obviněna z útoku na ambasádu Spojených států amerických v Kábulu v září toho roku a z dalších vražedných akcí. Pokračování konference se věnovalo bezpečnostní spolupráci v srdci asijského regionu, kde bylo reprezentováno 14 zemí – Afghánistán, Čína, Indie, Írán, Kazachstán, Kyrgyzstán, Pákistán, Ruská federace, Saúdská Arábie, Tádžikistán, Turecko, Turkmenistán, Uzbekistán a Spojené arabské emiráty (Fox News 2011).

Západní státy také vyjádřily podporu této konferenci. Německo a Francie, jež v té době měly v Afghánistánu své jednotky, poslaly na konferenci své vyslance. Měla se zúčastnit dokonce i tehdejší

ministryně zahraničních věcí Spojených států Hillary Clintonová, ale nakonec účast odřekla. Írán na zasedání poslal zástupce ministra zahraničních věcí Mahammada Alího Fathollahiho. Tato konference dala Afghánistánu možnost připomenout světu, že afghánský mír a prosperita jsou úzce propojeny s mírem a prosperitou v celém širokém regionu. Mělo dojít k podepsání různých dohod o výměně informací, financování vojenských jednotek v pohraničí, nezasahování vojensky do teritoriální integrity, rozšíření obchodu a spolupráci na spravování hranic (Fox News 2011). V roce 2012 se konal summit o Afghánistánu v Chicagu a Turecko samozřejmě participovalo (Aydemir 2010).

Nástrojem řešení konfliktů, který Turecko v Afghánistánu využívá je především mediace, dále se jedná o vytváření míru, budování státu a rozvojovou pomoc. Dle výše uváděné typologie konfliktů lze afghánský konflikt označit jako společenský, jelikož zde proti sobě stojí lid versus státní moc. Dle členění konfliktů databáze UCDP (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]) je to vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí. Probíhá na území Afghánistánu, avšak v zastoupení mnoha dalších zemí, jež podporují budování státu v zemi. Dle autora Cotteye (1994 cit. dle Large 1997) bych konflikt označila za politickou občanskou válku. Konečně na základě Collinsovi (2002: 22) typologie se domnívám, že jde o středně závažný konflikt, konkrétně o omezenou regionální válku. To znamená, že konflikt probíhá pouze v rámci jednoho regionu a nedochází v něm k použití nejmodernějších a nejničivějších zbraní, které existují, ale běžných konvenčních způsobů vedení války. Příčina konfliktu je mocensko-politická, jelikož jde o svržení a převzetí moci ve státě.

5 Somálský konflikt

V této části práce jsem se věnovala druhému příkladovému konfliktu, tentokrát v Somálsku. Problémy v Somálsku trvají již od roku 1986, kdy začala revoluce proti režimu diktátora Siada Barrého, která následně vedla k jeho svržení, a tím se započalo dlouhé období nestability a konfliktů. Konkrétní konfliktní období, které je pro tuto práci relevantní, a na kterém lze demonstrovat zapojení Turecka, započalo až v roce 2009 a trvá do dnešních dní. Avšak pro lepší porozumění somálské situaci jsem nejprve nastínila události v Somálsku, jež vedly k současnému žalostnému stavu země. V poslední části se zabírám rolí Turecka v řešení tohoto konfliktu a jeho postoji.

5.1 Pozadí konfliktu

Příčiny dlouhotrvajícího konfliktu v Somálsku pramení již z doby, kdy bylo toto území pod koloniální nadvládou Britů a Italů¹⁹, respektive z doby, kdy se z této nadvlády vymanilo a získalo svou samostatnost²⁰. Přestože 1. července 1960 došlo ke spojení bývalé britské a italské kolonie v jeden státní útvar – Somálskou republiku, nelze říci, že se jednalo o jednotný národ se společnou historií, či jednotnou koncepcí somálské společnosti a politiky. Obyvatelstvo nově spojeného somálského území se vyznačovalo klanovou strukturou. Mezi jednotlivými klany panovalo napětí, které postupně vyústilo v boj o moc. Tato etnická diferenciací značně oslabovala schopnost ústřední vlády kontrolovat celé Somálsko (Záhořík 2012).

---

19 Britské Somálsko se nacházelo na severu somálských teritorií, zatímco Italské Somálsko sousedilo s etiopským Ogadenem.

20 Britské Somálsko se osamostatnilo 26. června 1960 a Italské Somálsko 1. července 1960.

V říjnu 1969 došlo k atentátu na tehdejšího somálského prezidenta Abdirashida Aliho Shermarka. Situace pak využil generál Muhammad Siad Barré²¹ pocházející z jižní části Somálska, který s podporou několika důstojníků a policistů vedl nekrvavý státní převrat, usurpoval si moc v zemi a stal se novým prezidentem Somálska. Barrého diktátorský režim trvající až do roku 1991 se vyznačoval silným nacionalismem, tedy úsilím o sjednocení všech Somálců v jeden národ. Jedním z důsledků Barrého nacionálního úsilí byla válka s Etiopií neboli tzv. Ogadenská válka, která probíhala v letech 1977–1978. Ogaden byl součástí etiopského území, kde žili převážně Somálci. Barré toto místo obsadil, ale byl poražen etiopskou armádou podporovanou Sovětským svazem. Důsledkem této prohry byla změna orientace zahraniční politiky Somálska. Od zaměření na Sovětský svaz se nyní přeorientovalo na Spojené státy americké (Záhořík [2] 2012: 198–201). Od Spojených států Somálsko přijímalo vojenskou a ekonomickou pomoc výměnou za využívání somálského přístavu Berbera a Adenského zálivu. Objem pomoci však postupně klesal a zneužívání lidských práv narůstalo (James 1995).

V roce 1986 započaly protesty proti Barrého vládě a v roce 1988 došlo k bojům mezi vládou a rebely, kteří se cítili být režimem diskriminováni a bojovali za demokracii. Bylo zabito na 5 000 civilistů a režim se odmítl vzdát. V následujících měsících bylo zabito dalších 10 000 lidí, jelikož somálská armáda bombardovala města i lidi na útěku. Amnesty International uznalo, že režim používal nejrůznějších krutých trestů k potírání opozice. Když Barrému již hrozilo svržení, přislíbil reformy, demokracii a dokonce vypsal svobodné volby, které byly ale nakonec zrušeny. Tímto započala

---

21 Muhammad Siad Barré byl prostý Somálec, který nebyl nijak zvlášť vzdělaný. Pracoval od roku 1941 do roku 1960 pro somálskou policii jako inspektor a po nezávislosti Somálska se stal brigádním generálem somálské armády, kde získal vědomosti pro pozdější převrat a vládu.

v Somálsku občanská válka, jež vedla v roce 1991 ke svržení Barrého režimu (James 1995).

Po pádu Barrého započal klanový souboj o moc v Somálsku. Soupeřili mezi sebou dva představitelé různých klanů – Mohamed Farah Aideen a Ali Mahdi Mohamed. Soupeření neprobíhalo pouze na politické úrovni, ale šlo o vojenské soupeření, které mělo za oběť tisíce mrtvých či zraněných Somálců. Nakonec zvítězil Ali Mahdi Mohamed a prohlásil se za prezidenta Somálské republiky. Nepříznivé životní podmínky v Somálsku přetrvávaly a do roku 1992 kolem 350 000 Somálců zemřelo v důsledku nemocí, vyhladovění či přímo následkem občanské války. Rada bezpečnosti OSN tehdy nad Somálskem ustavila vojenskou misi UNITAF vedenou Spojenými státy, jež měla pomoci hladovějící zemi zajistit dodávky potravin. Somálští rebelové však v roce 1993 sestřelili dvě americké helikoptéry a tím zabili 18 lidí. Spojené státy odpověděly útokem a další civilisté umírali. Následně v roce 1994 Spojené státy formálně ukončily misi v Somálsku a Somálci tak dále trpěli pod vládou dalšího diktátora Aideena (Hogg 2008).

Období mezi lety 1995 až 2000 bylo obdobím bez mezinárodních intervencí a snahy regionu zlepšit somálskou situaci. Avšak nevznikla žádná stabilní vláda, jež by zemi kontrolovala. OSN nárazově poskytovala Somálsku potravinovou pomoc, ale neposlala tam *peacekeepingové* oddíly. V roce 2000 byla ustavena přechodná vláda, která ale brzy ztratila moc. Zároveň v Somálsku kvůli neúnosným životním podmínkám propukla epidemie cholery, která zabila další stovky Somálců. V reakci na epidemii a také pokusy o únosy OSN stáhla ze země veškeré humanitární pracovníky. V roce 2002 se objevily zprávy, že v Somálsku se usadili bojovníci z teroristické skupiny al-Káida. V roce 2004 v následku zemětřesení

v Indonésii přišla do Somálska vlna tsunami, jež vnitřně vysídlila desetitisíce lidí při pobřeží (Hogg 2008).

V roce 2006 se poprvé v Somálsku schází nová přechodná vláda, jež vznikla v Keni, a zároveň opět propukají krvavé boje mezi válčícími milicemi a umírají další stovky Somálců. Proti nové přechodné vládě se postavila opoziční skupina Svaz islámských soudů zaštitěná milicemi, jež ovládla většinu území na jihu Somálska a také Mogadišu. Do země na to konto vstoupily etiopské jednotky, jež bránily přechodnou vládu a Svaz islámských soudů vyhlásil svatou válku proti Etiopii. Tisíce Somálců uprchly do Keni, kde vznikl jeden z největších uprchlických táborů na světě – Dadaab (Roggio 2007).

Během roku 2008 získala somálská vláda s pomocí Etiopie opět většinovou kontrolu nad jižní částí Somálska. Etiopské jednotky ale Somálsko opustily v roce 2009 a radikální islamističtí bojovníci z teroristické organizace aš-Šabáb získali kontrolu nad městem Baidoa, útočištěm přechodné vlády. Na počátku roku 2009 přijal somálský parlament nové členy z opozičního hnutí Aliance pro znovuosvobození Somálska a zvolil nového prezidenta – umírněného islamistu Šarífa Ahmeda a také prodloužil mandát přechodné vlády do roku 2011 (World without Genocide [nedatováno]).

V květnu 2009 byla vláda nucena se opět sejít, jelikož islamističtí povstalci zahájili útoky na Mogadišu. Prezident Ahmed vyhlásil výjimečný stav a žádal o pomoc ze zahraničí. Etiopie odpověděla, že zasáhne, pouze pokud bude konflikt přímo ohrožovat její národní bezpečnost (World without Genocide [nedatováno]).

Současná občanská válka je koncentrována na jihu Somálska. Probíhá mezi somálskou vládou, za níž stojí *peacekeepingové*

jednotky Africké unie, a různými militantními islamistickými skupinami a frakcemi. Mezi islamistickými skupinami zároveň probíhá sektářské soupeření, jelikož se zde vyskytují Súfijové a islamisté ze skupiny aš-Šabáb. V následku dlouhého soupeření, bezpečnostních problémů, kdy ozbrojené skupiny zablokovaly dodávky potravin a napadly mezinárodní humanitární pracovníky, čímž způsobily hladovění sta tisíců Somálců, a sucha vypukl v roce 2011 opět hladomor. Na vině tohoto hladomoru bylo především hnutí aš-Šabáb, které blokovalo humanitární pomoc před vstupem do země a zároveň bránilo prchajícím Somálcům opustit zemi. Desetitisíce uprchlíků zaplavily uprchlické tábory v Etiopii a Keni. Denně přicházelo kolem 3 000 nových utečenců. OSN vypočítalo, že celá jedna čtvrtina populace je buď vnitřně vysídlená, nebo žije za hranicemi Somálska. Hnutí aš-Šabáb změnilo vojenskou taktiku a přesunulo svou pozornost z Mogadišu do Keni, jejíž hranice začalo napadat. V reakci na to keňské jednotky podnikly invazi do Somálska v říjnu 2011 a útočily na základny aš-Šabábu. V únoru 2012 oficiálně skončil v Somálsku hladomor a počet mrtvých se odhadoval na něco mezi 50 000 až 100 000. Nicméně další stovky tisíc lidí nebyly daleko od smrti vyhladověním. Africká unie se svolením OSN ustavila nad Somálskem v roce 2007 misi AMISOM, s jejímž přispěním se situace v Somálsku pomalu zlepšuje (Zapata 2012).

Tato dlouhá série konfliktů spojená s nepříznivými přírodními podmínkami dostala Somálsko až do dnešní situace rozpadlého státu, jehož vláda není schopná zajistit kontrolu svého teritoria a ani bezpečnost svým obyvatelům. Predátorský způsob vládnutí, který započal Siad Barré, a který byl následován jeho nástupci, kumuloval veškeré bohatství země pouze do rukou elit ve vládě či v její blízkosti. Nejen to vedlo ke kolapsu Somálska.

5.2 Turecko v Somálsku

Zapojení Turecka v Somálsku je dílem jeho snahy o globální aktivismus a humanitární diplomacii prosazovanou často pomocí *peacebuildingu*. Turecko se snažilo svou humanitární diplomacii uplatnit i ve vzdálenějším regionu a vybralo si proto Africký roh, konkrétně Somálsko, jež bylo téměř po dvě dekády zatíženo konflikty a hladomorem a stalo se příkladem turecké zahraniční politiky zaměřené na lidskost. Turecký *peacebuilding* je samozřejmě také zaměřen na vlastní zájmy v zemi, kde působí. Muslimské Somálsko bylo pro Turecko ideální volbou. Humanitární diplomacie je často považována za idealizovanou koncepci *peacebuildingu* (Akpınar 2013: 735–757).

Turecko se začalo otevírat africkým zemím v roce 1998, ale největší zájem Turecka v tomto regionu lze sledovat od roku 2005. Turecko se dokonce stalo strategickým partnerem Africké unie a navázalo vztahy s ECOWAS a dalšími africkými organizacemi. Turecko vyvinulo několik strategií pro své aktivity v Africe, jako například snahu o vytvoření silných pout s Africkým rohem či o rozsáhlou diplomatickou reprezentaci v Africe. Hlavními nástroji řešení konfliktů v Africe jsou mediace a *peacebuilding*. Turecko mediovalo kromě Somálska také konflikty v Súdánu, Eritrei a v severní Africe. Role *peacemakera* totiž otevírá Turecku bezpečný vstup do země a tím i celého regionu, což je chytrý a nenápadný tah (Akpınar 2013: 735–757).

Dne 19. srpna 2011 přijel tehdejší premiér Turecka Erdoğan na oficiální návštěvu do Somálska. Turecko navázalo se Somálskem kontakt již mnohem dříve, avšak v roce 2011, s vypuknutím hladomoru, začalo být turecké zapojení žádanější, než kdy dříve,

a navíc se zmedializovalo. Prvotní pomoc byla zamýšlena čistě humanitárně, jelikož k hladomoru v Somálsku docházelo také během svatého měsíce Ramadánu, kdy je každý muslim, více než kdy jindy, povinen se podělit s chudými a rozdávat almužnu. Později se připojily i ekonomické, diplomatické a bezpečnostní zájmy. V roce 2012 byla zavedena nová mezinárodní linka turecké letecké společnosti *Turkish airlines* do Mogadišu, což byla první od kolapsu somálské vlády v roce 1991. Turecko bylo také kritizováno za věnování pozornosti pouze centru země – Mogadišu, a tak v reakci na tuto kritiku následně rozšířilo své zájmy i do Somalilandu²² a Puntlandu²³ (Wasuge 2016: 4–7).

Turecká politika v Somálsku se skládá z celkem pěti komponentů, jež mají za cíl vymanění Somálska z mezinárodní izolace a tím eliminovat konflikt na jeho území. 1) Poskytování intenzivní humanitární pomoci dlouhodobějšího rázu, 2) přestavba infrastruktury a realizace dlouhodobých rozvojových projektů, 3) podpora při obnovování bezpečnosti v zemi prostřednictvím podpory somálských bezpečnostních složek a také oddílů mírové mise organizované Africkou unií, 4) podpora procesu vytváření politického konsenzu a budování státu společně s podporou jednotnosti somálského národa (Akpınar 2013: 735–757).

Turecko je nejvýznamnějším somálským donorem, neboli dárce rozvojové pomoci, čímž se snaží o eliminaci místního konfliktu a špatných životních podmínek, ze kterých by další konflikty mohly vycházet. Zároveň Somálsko je největším recipientem, neboli příjemcem, turecké rozvojové pomoci v Africe i globálně. Stalo se navíc hlavním obchodním partnerem Somálska v sektoru konstruování, dopravy a služeb. Do roku 2015 existovalo mezi

---

22 Somaliland je de facto nezávislý, ale mezinárodně neuznaný, stát v severním Somálsku.

23 Puntland je autonomní mezinárodně neuznaný stát uvnitř Somálska.

Tureckem a Somálskem na 15 vzájemných dohod z mnoha odvětví společnosti. Mezi Somálci je Turecko většinou populární. Ohledně somálské politiky si Turecko udržuje neutrální postoj, což mu vytváří jeho výhodnou pozici. Somálsko je pro Turecko ideální zemí, kde může uplatnit svůj vliv pomocí humanitární diplomacie (Wasuge 2016: 4–7).

Turecké řešení somálského konfliktu a jeho situace vůbec spočívá v kombinaci rozvojového modelu spolupráce, *peacebuildingu* a trhu. Turecko tak se vstupem do Somálska vstoupilo zároveň do pomyslné rozvojové platformy, které dlouhodobě dominovaly západní země. Turecko se v Somálsku snaží i o morální zapojení svých vlastních občanů, což se mu zatím daří. Prozatím Turecko v Somálsku vybuodovalo 23 km dlouhou silnici přes hlavní město, nový letištní terminál, přístav a také přestavělo nemocnici. Dále se zasadilo o pokrok ve vzdělání²⁴, zemědělství, obchodu, zdravotnictví, sběru odpadu, ve výstavbě vojenských základen, v armádním i policejním výcviku přímo v Turecku či v mírových jednáních mezi Somalilandem a federální vládou Somálska. Provoz již zmíněného letiště a přístavu generuje téměř 80 % somálských státních příjmů (Wasuge 2016: 4–7). V neposlední řadě podporuje Turecko Somálce v boji proti teroristické skupině aš-Šabáb a plánuje také vybudování vojenských základen (Hurriyet 2013).

Somálsko se nacházelo před zásahem Turecka na pokraji kolapsu (možná se již ani nedalo mluvit o fungujícím státě). Během velmi krátkého časového období se Turecku podařilo vymanit Somálsko z toho nejhoršího, zastavit hladomor a začít postupně

---

24 Turecko v Somálsku vybuodovalo instituce základního, odborného i vyššího vzdělávání. Navíc poskytuje štědrá stipendia somálským studentům, kteří přijíždějí studovat do Turecka, aby byli v budoucnu nápomocní své zemi. Stará se tak o budoucnost nové generace Somálců.

budovat infrastrukturu a zdravější společnost. Turecku se prostřednictvím Somálska podařilo získat vliv v Africkém rohu a Somálsko se tak stalo pomyslným mostem Turecka do Afriky, kde jeho působení, dle mého názoru, ještě zdaleka nekončí (Arman 2015).

Kromě účasti na postkonfliktní rekonstrukci se Turecko podílelo na řešení somálského konfliktu pořádáním mezinárodní konference na svém vlastním území – v Istanbulu. Dne 31. května 2012 se v Istanbulu sešli zástupci 54 zemí, aby řešili situaci v Somálsku. Turecko stálo v roli hostitele, jelikož představovalo hlavního zastánce a podporovatele přechodné somálské vlády v Mogadišu. Cílem bylo umožnění budování lepší budoucnosti v zemi Afrického rohu a snaha o ukončení chaosu, který zde trvá již po dobu dvou dekad. Somálský premiér Mohamed Ali Abdiweli připustil, že tato konference má Somálsku ukázat novou cestu, kterou by se mělo vydat a vymanit se z označení „nejrozpadlejší“ stát světa (Aljazeera 2012). Také projevil naději, že se mezinárodní společenství usnese na společných závěrech, což je vždy efektivnější. Jedním z prvních usnesení byla nutnost mezinárodně řízené rekonstrukce země, jelikož zpočátku se konference zaměřovala na témata, jako je rozvoj, místní obchod či občanská společnost. Somálští i zahraniční politici diskutovali, jak nejlépe obnovit zemi se zaměřením na obnovu energetického zázemí a vodních zdrojů. Dalším důležitým bodem k projednání byla bezpečnost, která je jednoznačně na prvním místě. Bez zajištění bezpečnosti nelze úspěšně pokračovat v postkonfliktní rekonstrukci. Bezpečnost je klíčem k rozvoji čehokoli. Nelze vytvářet stabilní ekonomiku ani politické prostředí, pokud není bezpečnost zajištěna. Hlavním bezpečnostním problémem v regionu Afrického rohu je teroristická organizace aš-Šabáb, jež je odnoží al-Káidy a stále kontroluje velkou část somálského území. Premiér však podotkl, že

somálská vláda podpořena Africkou unií nyní podnikla určité kroky k jejich úspěšnému odstranění. Turecká diplomacie dodala, že důležitým bodem je také vytvoření fondu k financování tréninku a vybavení somálských bezpečnostních složek, jež jsou doposud nevyhovující (Jones 2012). Hlavním úkolem konference bylo vytyčení cílů pro rok 2015. Turecko se rozhodlo pro významný diplomatický krok – vytvoření ambasády v hlavním městě Mogadišu, čímž by se stalo jednou z mála zemí, jež se tak rozhodly (Aljazeera 2012).

Zanedlouho po skončení konference se také blížil termín vypršení mandátu přechodné vlády. Konference upozorňovala na nutnost pečlivých příprav na tuto událost a ustavení nové vlády. Turecko doufá, že Somálsko nezůstane pouze u shody na složení budoucího parlamentu a garanci reprezentace pro ženy, ale že půjde ve svých snahách, s tureckou pomocí, mnohem dále (Jones 2012).

Turecké zapojení v Somálsku lze označit za postkonfliktní budování míru a státu. Jedná se také o mediaci a humanitární i rozvojovou spolupráci. Turecko se v konfliktu začalo angažovat právě ve fázi postkonfliktní rekonstrukce, kdy zásadní boje již skončily, a přetrvávaly jen roztroušené odbojové skupiny. Co se týče teoretického zarámování konfliktu, na základě typologie konfliktu se jedná o ozbrojený konflikt s více liniemi, který se odehrává v různých časových obdobích, ve kterých se mění jak aktéři, tak příčiny konfliktu. Ten je navíc stále doprovázen špatnými přírodními podmínkami, jež přispívají k opakovaným humanitárním krizím. Jde také o konflikt společenský, jelikož jeho základní příčinou je spor mezi vládou a nespokojenými občany. Dle členění konfliktů databáze UCDP (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]) jde o vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí. Probíhá na území Somálska, jež je členěno na centrum – Mogadišu a dvě autonomní

oblasti. Mezinárodní účast byla v konfliktu četná a nyní se ustálila na zapojení převážně Turecka a Africké unie. Dle autora Cotteye (1994 cit. dle Large 1997) bych konflikt označila za politickou občanskou válku. Na základě Collinsovy (2002: 22) typologie se pak domnívám, že jde o středně závažný konflikt, konkrétně o omezenou regionální válku s výskytem lokálního terorismu. To znamená, že konflikt probíhá pouze v rámci jednoho regionu a nejsou v něm použity nejmodernější a nejničivější zbraně, které existují, ale běžné konvenční způsoby vedení války. Příčina konfliktu je mocensko-politická, jelikož jde o svržení a převzetí moci ve státě.

6 Libyjský konflikt

Turecko mělo v rámci NATO operace v Libyi významné postavení díky své geografické blízkosti a statusu muslimské země s významnými historickými a kulturními vazbami na Libyi (International Business Publications 2015: 58–59). Jeho přístup poněkud vybočoval, jelikož s plánem řešení plně nesouhlasilo a kladlo si podmínky účasti. Přispění na porážce Kaddáfího režimu mu tak nelze upřít.

6.1 Pozadí konfliktu

Výčet událostí, jež vedl k nutnosti mezinárodní vojenské intervence do Libye v roce 2011, začíná v roce 1969, kdy v Libyi proběhl vojenský puč a k moci v zemi se dostal tehdejší plukovník Muammar Kaddáfí, jež v zemi nastolil autoritářský a represivní režim, který nezakrytě a opakovaně porušoval lidská práva. Mimo to byl režim spojován s teroristickými skupinami a útoky. S příchodem

arabského jara byly svrženy režimy v Tunisku a Egyptě. V několika dalších zemích propukly násilné protesty a tyto nepokoje se nevyhnuly ani Libyi, kde započaly již v lednu 2011 (Payandeh 2012: 371–378).

Jakákoli akce proti režimu byla násilně a nemilosrdně potlačována. Potíráni nebyli jen protestující, ale i běžná veřejnost. Neobvyklé nebyly popravy neozbrojených civilistů. Od března toho roku se začala z civilistů, bývalých členů režimu a vojenských zběhů formovat opozice, která postupně vyhlásila Národní přechodnou radu (NTC), jež se prohlásila za legitimní reprezentativní orgán libyjského lidu. Dne 11. března Evropská rada odsoudila Kaddáfího režim za páchání násilí na civilistech a oficiálně uznala NTC za účastníka mezinárodního politického dialogu. Opozice získala Běnghází a režim oblast bombardoval. Nastal boj o kontrolu nad zemí. Situace byla pečlivě sledována ze strany OSN a konečně UHNCR ustavil nezávislou mezinárodní vyšetřovací komisi k prošetření porušování lidských práv v Libyi a doporučil Valnému shromáždění OSN suspendovat Libyi z Rady pro lidská práva, což také učinilo. Dále byla Libye vyloučena i z Ligy arabských států a její počínání odsoudila celá řada mezinárodních organizací (Payandeh 2012: 371–378).

6.2 Zapojení Turecka v Libyi

Pro ochranu civilistů se začalo uvažovat o vytvoření bezletové zóny nad Libyí. Turecko bylo od počátku proti bezletové zóně a vůbec proti zásahu NATO. Bylo proti krokům libyjského režimu, ale přálo si nenásilný přechod k tranzitní vládě pomocí dialogu a dohod (International Business Publications 2015: 58–59). Ostatní členové NATO byli však jiného názoru a tak bylo dosaženo přijetí rezoluce

1973 Radou bezpečnosti dne 17. března 2011. Tato rezoluce povoluje NATO učinit všechny nezbytné kroky k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, které situace v Libyi ohrožovala. Dne 24. března se tehdejší turecký ministr zahraničních věcí Ahmet Davutoğlu setkal s nejvyšším vojenským velitelem NATO, americkým admirálem Jamesem Stavridisem v Ankaře a Turecko nakonec přistoupilo na tlak Spojených států a rozhodlo se pro podporu bezletové zóny. Kladlo si však podmínku, že se jeho podpora proti-libyjské akce bude vztahovat pouze na ochranu civilistů, prosazení zbrojního embarga, zajištění bezletové zóny a poskytování humanitární pomoci. Turecko chtělo být vyloučeno z jakýchkoli dalších leteckých úderů proti složkám Kaddáfího moci (Walberg 2011).

Mezinárodní společenství si bylo vědomo, že Turecko má v blízkovýchodním regionu výsadní postavení a disponuje odbornými znalostmi historického a kulturního pozadí Libye. Turecko bylo proti bombardování libyjských ozbrojených sil, obávalo se, že se bude opakovat táhlá a krvavá válka, jako v Iráku či Afghánistánu. To by mělo ničivý dopad nejen na Libyi, ale i na členy NATO. Turecko samostatně vyzývalo Kaddáfího, aby odstoupil a navázal dialog s NTC v Benghází (Walberg 2011).

Tehdejší turecký prezident Abudulláh Gul (cit. dle International Business Publications 2015: 58) prohlásil ještě před vojenskou intervencí do Libye, že: *„cílem koaličních sil není osvobodit libyjský lid, ale jsou zde skryté plány s jinými záměry. Obávám se, že události, které se přihodily v Iráku, by se mohly opakovat i v Libyi“*²⁵.

---

25 V originále: „The aim (of coalition forces) is not the liberation of the Libyan people. There are hidden agendas and differing interests. I worry that the things that happened in Iraq may be repeated in Libya....“ (cit. dle International Business Publications 2015: 58).

Turecký parlament nakonec rozhodl, že povolí koaličním silám využít turecké území, vzdušný prostor i námořní síly po dobu jednoho roku, a to na základě povinností, které Turecku plynou z rezoluce 1973 Rady bezpečnosti. Turecko převzalo odpovědnost za tři humanitárně-asistenční úkoly v rámci koalice vedené NATO – jednalo se o převzetí letiště v Běnghází za účelem doručení humanitární pomoci, dále šlo o kontrolu nad vzdušným koridorem a zapojení tureckých námořních sil v námořním koridoru mezi Běnghází a Krétou. Turecko poskytlo pro operace minimálně šest různých lodí a deset letadel. Navíc letecká mise byla přímo řízena ze základny NATO v tureckém Izmiru (International Business Publications 2015: 58).

Kaddáfího režim vyhlásil po přijetí rezoluce příměří, které bylo ale záhy porušeno útoky. Dne 19. března tak koalice západních států společně s Tureckem započala vojenskou intervenci do Libye a bombardovala libyjský vzdušný obranný systém a učinila letecké údery proti vojenským jednotkám mimo Běnghází. Po pár dnech byly libyjské vzdušné síly zničeny, boje ale pokračovaly. 19. dubna síly NATO zaútočily proti Kaddáfího základně v Tripolisu. V období březen – říjen 2011 proběhl nespočet útoků NATO proti libyjské vládě. V srpnu 2011 byla přijata rezoluce 2009 – sankce pro Libyi a navíc znamenala ustavení podpůrné mise UNSMIL pro ekonomickou a politickou přeměnu země. Dne 20. října, při útoku na Sirti, byl zabit sám Muammar Kaddáfí a tři dny na to bylo vyhlášeno osvobození Libye (Payandeh 2012: 371–378).

Turecko vstoupilo do libyjského konfliktu ve fázi eskalace a využilo zde nejprve snahu o arbitráž, dále nástroj vojenské intervence a následně vytváření míru. Pokoušelo se zprvu i o mediaci. Dle uváděné typologie konfliktů zařazují libyjský konflikt, tak jako ostatní, do kategorie společenských konfliktů, jelikož zde

proti sobě stojí lid versus státní moc. Dle členění konfliktů databáze UCDP (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]) je to vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí. Probíhal na území Libye, avšak v zastoupení mnoha dalších zemí, jež podporovaly svržení režimu a přechod k transitoriční vládě. Dle autora Cotteye (1994 cit. dle Large 1997) bych konflikt označila za politickou občanskou válku. Konečně na základě Collinsovi (2002: 22) typologie se domnívám, že jde o středně závažný konflikt, konkrétně o omezenou regionální válku. To znamená, že konflikt probíhá pouze v rámci jednoho regionu a nedochází v něm k použití nejmodernějších a nejničivějších zbraní, které existují, ale běžných konvenčních způsobů vedení války. Příčina konfliktu je mocensko-politická, jelikož jde o svržení a převzetí moci ve státě.

7 Syrský konflikt

Tato kapitola se věnuje syrskému konfliktu, jenž započal vládními protesty v roce 2011, poté přerostl v občanskou válku se zahraničním zapojením a trvá až doposud. Nejprve jsem zmapovala pozadí konfliktu, aby bylo zřejmé, proč vlastně vypukl a kdo jsou jeho hlavní i vedlejší aktéři. Stěžejní částí této kapitoly je pak role samotného Turecka v konfliktu a popis jeho snah o řešení, potažmo neřešení, konfliktu. Sledované období ukončuji na konci roku 2015.

7.1 Pozadí konfliktu

Od počátku ozbrojeného konfliktu v Sýrii přišlo o život již asi 470 000 lidí, 1,9 milionu lidí bylo zraněno a 45 % lidí vysídleno (Black 2016). Konflikt započal jako jedno z několika povstání

Arabského jara proti autokratickému vládci. Protivládni protesty eskalovaly v občanskou válku a následně do podoby zástupné války, do níž se zapojily regionální i světové mocnosti. Více než 11 milionů obyvatel bylo nuceno opustit svou zemi na základě bojů, jež probíhaly a stále ještě probíhají mezi vládními složkami loajálními prezidentu Bašáru al-Asadovi a protivládními skupinami společně s militantními džihádisty z Islámského státu a dalšími rebelskými skupinami (BBC 2016).

Protesty započaly v březnu roku 2011 ve městě Dar'á na jihu Sýrie zadržením a mučením minimálně patnácti náctiletých osob, které kreslily revoluční graffiti na zdi školy. Na základě jejich zadržení začaly demonstrace proti režimu, jež byly násilně potlačovány, což přivedlo do ulic ještě více protestujících. Postupně se strhly celonárodní protesty, které požadovaly rezignaci prezidenta Bašára al-Asada. Snahy vlády o zastavení protestů pouze posilovaly demonstranty a do července se v ulicích po celé zemi nacházely stovky tisíc demonstrujících lidí. Z protestujících se postupně zformovala vládní opozice (Sterling 2012). Opozice byla roztržštěna na několik skupin – Syrská národní rada (anglická zkratka SNC) a Svobodná syrská armáda (anglická zkratka FSA). Tyto skupiny byly formovány převážně vojenskými zběhy a ozbrojenými rebely. Již od srpna 2011 začaly opoziční jednotky útočit na syrskou armádu ve snaze svrhnout autokratický režim a zastavit vládní útoky na civilisty (ICRtoP [nedatováno]).

Násilí eskalovalo a země se ocitla uprostřed občanské války. Povstalecké brigády bojovaly proti vládním silám o kontrolu nad městy i venkovem. V roce 2012 byly rozpoutány boje i v hlavním městě Damašku a druhém největším městě Aleppu. V červnu 2013 OSN prohlásila, že v konfliktu bylo zabito již 90 000 lidí. Konflikt nabyl postupem času na velikosti a intenzitě a značně se

zkomplikoval. Nevystupují tu proti sobě pouze vládní síly proti rebelům, ale konflikt získal náboženský, až sektářský podtext. Prezident al-Asad a jeho nejbližší totiž patří pod islámskou sektu Alavitů, kteří vyznávají šíitský islám. Naopak většinová opozice vyznává sunnitský islám. Do takto nábožensky roztržité společnosti ještě přibyl Islámský stát, který také vyznává sunnitský islám, a který celou situaci ještě komplikuje (BBC 2016).

Vyšetřovací komise OSN obvinila všechny strany konfliktu ze spáchání válečných zločinů včetně vražd, mučení, znásilňování a násilných zmizení. Navíc byly obviněny z utrpení civilistů, kterým byl zamezován přístup k vodě, potravě a zdravotní péči, což je také považováno za metodu války. Rada bezpečnosti OSN požadovala po všech stranách konfliktu omezení používání zbraní v obydlených lokalitách, ale přesto civilisté dále umírají v řádech tisíců obětí. Islámský stát byl navíc obviněn ze strany OSN za propagování terorismu a uvalování nelidských trestů na ty, kteří se nepodřídí jeho pravidlům. Běžně provádí popravy a mučení. Popravili i několik rukojmí, včetně občanů ze Západu. Bojovníci Islámského státu mají na svědomí také masové vraždění rivalských ozbrojených skupin, členů bezpečnostních složek a náboženských menšin (BBC 2016).

Situace v Sýrii přerostla v nejzávažnější humanitární krizi posledních let. Od počátku konfliktu opustilo Sýrii již více než 11 milionů obyvatel, převážně žen a dětí. Takovýto příval uprchlíků zahltil sousední země, jako je převážně Turecko, Libanon, Jordánsko, Irák a Egypt. Asi 5 % uprchlíků se usadilo jinde ve světě. Kromě značného počtu uprchlíků existuje ještě více vnitřně vysídlených osob, jež se musely nuceně přesunout v rámci Sýrie na bezpečnější místa. Takovýchto vnitřně vysídlených osob bylo v Sýrii v roce 2015 až 8 milionů (Amnesty International 2015). Téměř

70 % populace nemá přístup k pitné vodě a třetina lidí ani k potravě. Více než dva miliony dětí nemohou chodit do školy a celé čtyři pětiny lidí v Sýrii nyní žijí pod hranicí chudoby. I přes tento špatný stav společnosti válčící aktéři nepovolili vstup do země humanitárním organizacím, které by lidem pomohly z největší nouze (BBC 2016).

Ozbrojená opozice vůči vládním složkám se od počátku konfliktu značně proměnila. Umírnění rebelové, kteří začali s pokusy o vládní převrat, jsou nyní v menšině oproti islamistům a dalším nábožensky orientovaným sektám, jež budí mezinárodní nevoli. Západ od počátku konfliktu podporoval opozici, ale nechce podporovat islamisty, natož teroristy. Ve změti zapojených aktérů je však již nyní složité najít přesné hranice. Islámský stát zabral značná území Sýrie a Iráku, kde se snaží o vytvoření chalífátu. Bojuje jak proti syrské vládě, tak proti rebelům a opozičním islamistům z al-Káidy a k ní přidružené Fronty an-Nusrá, ale i proti kurdským skupinám pod vedením PKK. Vzhledem k množství a různorodosti zapojených skupin v konfliktu, které jsou navíc často vzájemně nepřátelské, je vojenské řešení velmi složité a konflikt by nejspíše mohlo ukončit pouze řešení politické (BBC 2016).

7.2 Turecko v Sýrii

V roce 1998 stálo Turecko se Sýrií na pokraji války kvůli syrské podpoře tureckého nepřítele – separatistických Kurdů a PKK. Nakonec ale Sýrie změnila svůj postoj, označila PKK za teroristickou organizaci a zavázala se, že ji nebude podporovat. Od té doby se jejich vzájemné vztahy značně proměnily k lepšímu (iDNES.cz 1999). Zlepšení vztahů nastalo v roce 2005, kdy se Turecko pokoušelo o nezávislou zahraniční politiku, nezávislou především na Spojených státech, a podpořilo Sýrii v konfliktu se Státem Izrael,

kdy se prakticky postavilo proti Spojeným státům (Kabalan 2016: 31). Také se opakovaně pokoušelo mediovat syrsko-izraelský konflikt s cílem dosáhnout uzavření mírové dohody a navrácení Golanských výšin Sýrii (Grigoriadis 2010: 4–9). Sýrie byla tureckým spojencem a klíčovým aktérem v prosazování jeho politiky nulových problémů se sousedy a otevření se arabskému světu.

Negativní změna přišla s počátkem války v Sýrii v roce 2011. Turecko se nejprve drželo zpátky a doufalo, že se syrská vláda a opozice dohodnou na kompromisu. Kompromis se však nekonal a Turecko se vzhledem ke svým demokratickým hodnotám přiklonilo na stranu opozice a bylo pro rezignaci prezidenta al-Asada a změnu režimu (euronews 2015). Turecko patří v syrském konfliktu ke koalici států, jež podporují sunnitskou opozici – rebely a Frontu an-Nusrá vůči syrské alavitské vládě. Dalšími členy této koalice jsou Saúdská Arábie, Katar, Jordánsko, Spojené státy americké a Francie (BBC 2016).

V roce 2012 umožnilo Turecko nově vytvořené opoziční Syrské národní radě z roku 2011 uspořádat setkání na jeho území, kde se projednávala změna dosavadního režimu. Zároveň otevřelo hranice pro syrské rebely a uprchlíky. Díky tomuto kroku v Turecku okamžitě masivně narostl počet syrských uprchlíků a také začaly vznikat menší ozbrojené konflikty na turecko-syrských hranicích, což Turecku způsobovalo bezpečnostní potíže. V syrském konfliktu postupně rostl na moci i rozpínavosti Islámský stát, jenž svými vojenskými aktivitami ohrožoval i turecké zájmy a území. Turecko tedy přehodnotilo svůj doposud benevolentní přístup a rezolutně odlišilo Islámský stát a PKK od zbylé syrské opozice a označilo je za nejzávažnější hrozby své národní bezpečnosti (euronews 2015).

Turecko tedy podporuje protivládní koalici operující v Sýrii, jež zahrnuje nejen rebely, ale i islamistická hnutí (kromě Islámského

státu), která jsou některými státy považována za teroristické skupiny. Jde o celkem sedm džihádistických hnutí, která se souhrnně nazývají Armáda vítězství, neboli v originále *Džaiš al-Fatah*. Jde sice o islamisty, ale nejedná se o Islámský stát. Bojují proti Islámskému státu a syrské vládě, a proto jsou Tureckem podporováni. Jsou jedním z nástrojů turecké zahraniční politiky vůči Sýrii a řešení jejího konfliktu (Novinky.cz 2015). Mezi těchto sedm hnutí patří i již zmiňovaná Fronta an-Nusrá (odnož al-Káidy). Turecko také na počátku konfliktu financovalo a zajišťovalo výcvik syrských opozičních bojovníků, často se jednalo o zběhlé vojáky ze syrské armády. Právě z těchto v Turecku vycvičených vojáků se následně zformovala Svobodná syrská armáda pod dohledem turecké tajné služby, jež vojáky zastřešovala a poskytovala jim vše potřebné (BBC 2012). V roce 2015 výcvik syrské opozice financovaly Spojené státy, ale výcvik dále probíhal v Turecku. Tento výcvik byl cílen na zničení Islámského státu (Reuters 2015).

Pomyslná propast mezi Tureckem a syrskou vládou se ještě prohloubila, když 22. června 2012 Sýrie sestřelila tureckou stíhačku a zároveň propukly další příhraniční boje (Al Arabiya News 2012). Turecká vláda tehdy prohlásila, že bude podporovat syrský lid, dokud syrský diktátor (al-Asad) a jeho přívrženci nepadnou. Snažila se propojit syrské opoziční frakce a vytvořit jednotnou opozici, jež by byla silnější v boji proti syrské vládě. Erdoğan, tehdy jako premiér, změnil zapojení tureckých ozbrojených sil na podporu téměř jakékoli opoziční skupiny, i těch označovaných za teroristické, jen aby dosáhl sesazení al-Asada (The Nation 2012). Hned v červnu 2012 tehdy ještě vláda premiéra Erdoğanova změnila pravidla pohybu poblíž své jihovýchodní hranice a rozhodla, že jakákoli vojenská aktivita přicházející ze Sýrie bude považována za hrozbu a tak s ní bude i nakládáno. Turecko tehdy začalo na 545 mil dlouhé hranici se Sýrií

posilovat hlídky a posílat do těchto území více vojenského vybavení (MERIP 2013).

Sestřelením stíhačky ale ochlazení turecko-syrských vztahů neskončilo. Již 3. října 2012 u tureckého města Akçakale v jihovýchodním Turecku syrské minometné granáty usmrtily pět civilistů (ynetnews.com 2012). Turecko reagovalo ostřelováním syrské armády podél hranic a také minometnými granáty, které vystřelovalo na syrské území. Bylo usmrceno dvanáct Syřanů (ynetnews.com [2] 2012). V reakci na tyto události turecký parlament 4. října 2012 povolil rozmístění svých ozbrojených sil v zahraničí. Mandát byl rozsáhlý a nebyl specifikován na určitý stát, ale měl být využit tam, kde bude třeba. Samozřejmě ale toto rozhodnutí cílilo na Sýrii. Turecká politika vůči Sýrii se tedy značně zmilitarizovala (MERIP 2013).

V roce 2012 přišlo Turecko, Egypt a Írán s návrhem na al-Asadovo odstoupení a ustavení přechodné vlády, kterou by vedl vážený syrský viceprezident Farúk al-Šar'á. Al-Asad tento návrh nepřijal a ani sám al-Šar'á se o něj nezasazoval. V prosinci 2012 Turecko navrhlo, aby byla současná syrská vláda nahrazena na počátku roku 2013 dočasnou vládou zformovanou z řad Syrské národní revoluční koalice a opozičních sil. Tato koalice je mnohými opozičními přívrženci považována za legitimní syrskou vládu. Ani tento návrh nebyl přijat a uskutečněn. V pozdější fázi konfliktu již Turecko přestalo hostit syrskou opozici, ale přesto ji stále značně podporuje a navíc agituje za podporu i u dalších států (MERIP 2013).

Turecko se dlouhodobě pokoušelo vytvořit nad Sýrii bezletovou zónu a nárazníkové pásmo, jež by bylo monitorováno mezinárodním společenstvím. Rusko a Čína však v Radě bezpečnosti OSN vetovaly jakékoli pokusy o vytvoření mezinárodní

mise v Sýrii. Ostatní spojenci, kteří by na mírovou misi měli kapacity, však nechtějí riskovat životy svých vojáků. Turecko ale povolilo letectvu Spojených států používat své letecké základny, díky čemuž je schopno efektivně zajistit určité nárazníkové pásmo na své hranici se Sýrií, kam se jednotky Islámského státu nemohou dostat. Další tureckou aktivitou je vytváření milic z řad Turků, které by měly čítat 5000 členů. Tyto milice mají za úkol kontrolovat území mezi hranicí a Jarabulusem na západním břehu Eufratu. Tato oblast má totiž sloužit jako bezpečný koridor, kudy mohou uprchlíci uniknout v případě náhlého zhoršení situace (euronews 2015). V září 2014 koalice vedená Spojenými státy americkými, do níž patří i Turecko, zahájila letecké útoky uvnitř Sýrie ve snaze zničit Islámský stát a zároveň se chtěla vyhnout útokům na syrské opoziční skupiny, čímž by mohla napomáhat al-Asadově vládě. Turecko tedy tento krok Spojených států amerických podpořilo (BBC 2016).

Podpora islamistických skupin se může na první pohled zdát nelogickou, ale jde o to, aby v Sýrii zůstalo více vhodných kandidátů na uchopení moci po případném ukončení války. Pokud by byla tato hnutí potlačena, k moci v Sýrii by se dostal Islámský stát, nebo by u moci setrval prezident al-Asad a jeho vláda, což je pro Turecko a další západní spojence nežádoucí (Orton 2015). Spojené státy kritizují tureckou podporu extremistům, ale Turecko je v reakci označuje za umírněné rebely. Sama Fronta an-Nusrá toto tvrzení potvrzuje a označuje se za umírněné revolucionáře a zároveň se radikálně vymezuje vůči Islámskému státu. Tvrdí, že jsou mnohem umírněnější, respektují práva menšin a také slibují, že nebudou útočit na Západ. Tato kamufláž je nezbytná, jelikož Turecko si nemůže dovolit otevřeně podporovat fundamentalisty (Lidovky.cz 2015).

Turecko sleduje v blízkovýchodním regionu své vlastní zájmy. Dlouholetá jednání o vstupu Turecka do Evropské unie jsou neúspěšná a Turecko v čele s islamisticky orientovanou stranou AKP se snaží upevňovat pozice směrem do arabských, potažmo islámských zemí. Na Turecko se snáší kritika za to, že využívá ničení veřejných statků i soukromého majetku v Sýrii ve vlastní prospěch, jelikož ukradené a rozebrané věci odkupuje. Také je kritizováno za to, že cvičí a vyzbrojuje kromě rebelů i teroristické skupiny al-Káidu a její odnož Frontu an-Nusrá (Kosina 2013). Zásadním důvodem Turecka k podpoře syrských rebelů je možnost prostřednictvím nich bojovat proti separatistům z kurdské strany PKK, kteří jsou pro Turky prý stejnou hrozbou jako Islámský stát a nijak je od sebe nerozlišují. Boj proti Kurdům vede Turecko již od dob před začátkem syrského konfliktu a má na boji s nimi tedy vlastní zájem (Česká televize 2016).

Již od počátku konfliktu v roce 2011 hrálo Turecko také roli hostitele uprchlíků a poskytovatele humanitární pomoci. Na konci dubna 2011 přišlo do tureckého příhraničního regionu Hatay asi 250 uprchlíků. Ahmet Davutoğlu, tehdy jako turecký ministr zahraničních věcí, vydal prohlášení, že Turecko je připraveno přijmout Syřany, kteří se již necítí ve svých domovech šťastní a v bezpečí. Do června toho roku přišlo do Turecka dalších asi 10 000 uprchlíků, kteří se obávali razantních kroků syrského režimu. Následně se počty uprchlíků přicházejících do Turecka stále navyšovaly v návaznosti na zhoršování bezpečnostní situace v Sýrii, vypuknutí hladu a nedostatku zdravotní péče. Dokonce i turecké rodiny v Hatayské provincii přijímaly uprchlíky do svých domovů a ošetření ve zdravotnických zařízeních jim bylo poskytováno zdarma. Největší uprchlická vlna směrem do Turecka začala v létě 2012 a do začátku roku 2013 bylo v Turecku již asi 675 000 uprchlíků. Turecké ministerstvo vnitra také vydalo zákon, že ti, kdo vlastní syrský pas, si

mohou svůj pobyt na tureckém území prodloužit až na jeden rok z původních tří měsíců pobytu bez víza. (MERIP 2013).

Turecko syrským uprchlíkům přisuzuje status hosta, ne uprchlíka, jelikož ačkoli je signatářem Ženevské konvence z roku 1951, která upravuje práva a postavení uprchlíků, je Turecko povinováno přijmout pouze uprchlíky, jež prchají od událostí vzniklých v Evropě. Turecko se však k uprchlíkům stavělo kladně a dále jim poskytovalo útočiště (Syrian refugees [nedatováno]). Dokonce deklarovalo, že ustavuje dočasný režim ochrany pro Syřany, což obnáší: otevřené hranice, ochranu před nuceným návratem, evidenci osob, zajištění stanů či provizorních obydlí, jídla, určité finanční podpory, vzdělání dětem, možnost navštívit modlitebnu či používat komunikační technologie (MERIP 2013). Přes všechnu benevolenci však syrští uprchlíci nemají v Turecku všechny právní záruky, jež vyplývají z oficiálního statutu uprchlíka. Uprchlíci, jež hledají místo k trvalému usídlení, musejí odejít do dalších zemí (Syrian refugees [nedatováno]). Ke dni 31. prosince 2015 bylo v Turecku registrováno celkem 2 503 549 uprchlíků (UNHCR 2015).

Samo Turecko doposud využívá převážně diplomatických nástrojů k řešení syrského konfliktu, ale je připraveno použít i vojenskou moc. Vojenské jednotky zapojilo doposud pouze pro účel vlastní obrany a obrany hranic. Syrský konflikt probíhá v těsné blízkosti tureckých hranic a značně Turecko negativně ovlivňuje. Turecko se v tomto konfliktu angažovat musí, jelikož i kdyby to nemělo v úmyslu, konflikt má na něho dopad. Již mnohokrát se přelil za turecké hranice a Turecko zaznamenalo spoustu obětí na životech (Česká televize 2016).

Zdá se, že hlavní motivací Turecka v podpoře syrských rebelů a dokonce i kontroverzní Fronty an-Nusrá je víra v odstranění PKK.

PKK je zároveň tématem, jež Turecko nejvíce sekuritizuje. Turecko pracuje na zdiskreditování strany PKK a jejích přívrženců v očích mezinárodního společenství. Snaží se, aby PKK pozbyla legitimacy a nebyla tak pro Turecko dále hrozbou. Nebrání se označení PKK za teroristickou skupinu, ale naopak Frontu an-Nusrá, jež je také mnoha zeměmi považována za teroristickou organizaci, považuje za umírněné islamisty. Odstranění al-Asada a jeho vlády je tak pro Turecko nejspíše až druhořadou záležitostí po prioritách, jako je zničení Islámského státu, ochrana hranic a zastavení kurdských aspirací na autonomii, což ohrožuje tureckou národní jednotu (euronews 2015). Ačkoli konflikt ještě není u konce, Turecko v něm stále hraje více různých rolí. Neustává ve snaze konflikt mediovat a iniciovat dočasná příměří či klid zbraní i přes nevoli k syrské vládě a prezidentu al-Asadovi (MERIP 2013).

Kromě přímé účasti na řešení syrského konfliktu se Turecko podílí velkou měrou na přijímání a pomoci syrským uprchlíkům. Na toto téma bylo zorganizováno nespočet setkání a několik mezinárodních konferencí, na kterých Turecko samozřejmě participovalo. Dne 17. ledna 2014 se v uprchlickém táboře Harran-Kökenli poblíž města Şanlıurfa na jihovýchodě Turecka sešli ministři a další představitelé z Libanonu, Jordánska, Turecka, Iráku a Egypta společně s Vysokým komisařem OSN pro uprchlíky a apelovali na mezinárodní společenství, aby projevilo solidaritu se zeměmi, jež hostí většinu syrských uprchlíků. Na konferenci v Ženevě bylo zmíněno, že aby stabilita a bezpečnost mohly být nastoleny, řešení odehrávajícího se konfliktu nesmí být vojenské, nýbrž politické. Proto také vyzvali země zapojené do konfliktu, aby se sešly na neutrálním místě, a to v Ženevě. Na konferenci byla řešena humanitární pomoc pro země zasažené konfliktem a zúčastněné státy se shodly, že humanitární pomoc musí být dostupná a organizace musí být vpuštěny do všech oblastí. Dále politici vyzvali ostatní státy, aby

otevřely své hranice přílivu migrantů a pomohly jim se socializovat v novém prostředí. Účastníci vyjádřili svůj smutek nad lidským utrpením způsobeným během syrského konfliktu a zároveň upozornili, že má destabilizující vliv na celý blízkovýchodní region, a tím pádem ohrožuje i globální mír a bezpečnost. Účastníci jsou přesvědčeni, že pro syrský konflikt neexistuje žádné účinné vojenské řešení. Naopak je nutné nalézt politické řešení. Zároveň vyzývali všechny aktéry syrského konfliktu, aby upustili od boje a sešli se společně na Ženevské mírové konferenci o Sýrii, která byla plánována na 22. ledna toho roku. Doufali v nalezení společného řešení a zastavení bojů (UNHCR 2014).

Konference byla vedena tehdeším tureckým premiérem Davutoğlem a vysokým komisařem OSN pro uprchlíky Antóniem Guterresem. Během konference celkem 90 členských států úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky volalo po větší finanční podpoře a solidární pomoci pro země, které musí nést uprchlické břímě, jež je velmi náročné a zatěžující pro všechny sféry společnosti. Požadují tedy nejen finanční podporu, ale hlavně sdílení uprchlíků se zeměmi mimo Blízký východ. Ministři a představitel Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky vyzvali ostatní země, aby ponechaly své hranice otevřené pro syrské uprchlíky a také jim usnadnily byrokratický proces vyřizování víz a azylu. V blízkovýchodním regionu se v době konání konference nacházelo přes 2,3 milionu registrovaných uprchlíků, z toho asi 869 000 v Libanonu, 600 000 v Jordánsku, 582 000 v Turecku, 213 000 v Iráku a přes 132 000 v Egyptě. K tomuto je ještě záhodno připočíst téměř 6,5 milionu vnitřně vysídlených osob v Sýrii (UNHCR 2014).

Již v roce 2014 byla situace syrských uprchlíků na Blízkém východě alarmující a neuspokojivá. Do konce roku 2015 se jejich

počty zněkolikanásobily a situace se ještě více vyhrotila. Nyní neprobíhá uprchlická krize pouze na Blízkém východě, ale přelila se i do Evropy, což poukazuje na celkovou provázanost regionů a potvrzuje nutnost zajišťování komplexní bezpečnosti bez přehlížení dílčích problémů.

Turecko bylo přítomno v syrském konfliktu již ve fázi vzniku konfliktu a použilo v průběhu času, kdy konflikt prošel ještě dalšími fázemi, vytváření míru a hlavně mediaci. Na základě typologie konfliktu se jedná o konflikt společenský, jelikož zde proti sobě stojí lid versus státní moc. Dle členění konfliktů databáze UCDP (Department of Peace and Conflict Research [nedatováno]) je to vnitrostátní konflikt se zahraniční účastí. Probíhá na území Sýrie, avšak v zastoupení mnoha dalších zemí, jež podporují určité bojující skupiny. Dle autora Cotteye (1994 cit. dle Large 1997) bych konflikt označila za politickou občanskou válku. Konečně na základě Collinsovi (2002: 22) typologie se domnívám, že jde o středně závažný konflikt, konkrétně o omezenou regionální válku. To znamená, že konflikt probíhá pouze v rámci jednoho regionu a nedochází v něm k použití nejmodernějších a nejničivějších zbraní, které existují, ale běžných konvenčních způsobů vedení války. Příčina konfliktu je mocensko-politická, jelikož jde o svržení a převzetí moci ve státě.

ZÁVĚR

Turecká zahraniční politika prošla od roku 2002, kdy se k moci dostala AKP, značnými proměnami. Z původně spíše prozápadní se změnila na otevřenou proaktivní zahraniční politiku, jež hledá příležitosti v různých regionech a nejvíce se zaměřuje právě na svůj vlastní region a země, se kterými má historické a kulturní vazby. Právě směřování zahraniční politiky zásadním způsobem ovlivňuje zapojení Turecka v řešení konfliktů a také ve výběru konfliktní oblasti. Turecko je nyní vedeno principem neosmanismu, jež vychází z osmanské historie a slávy. Klade důraz na neomezenou geografickou působnost vlivu Turecka, a zároveň si zakládá na vztazích ve svém okolí, ve svém regionu.

Z provedené analýzy role Turecka v řešení konfliktů vyplývá, že Turecko využívá k prosazování vlastních zájmů převážně měkkou moc a chová se solidárně k muslimským zemím, kde se snaží vyhýbat ozbrojeným zásahům, ale raději preferuje mediaci, spolupráci a dialog. Země se staví zodpovědně k prevenci vzniku konfliktů a zajišťování bezpečnosti. To dokládá jeho účast ve významných mezinárodních organizacích a jeho aktivita v pořádání mezinárodních konferencí, které se kromě bezpečnosti zaměřují i na další témata, jako je ekonomika, životní prostředí, energetika či uprchlictví. Je zřejmé, že pouze zajištění komplexních lidských potřeb a stability může vést ke komplexní bezpečnosti.

Role Turecka v konfliktech se zaměřuje na materiální a finanční podporu konfliktem sužovaných území spíše než na vysílání ozbrojených složek. Vojáky využívá převážně na vlastní obranu, jako v případě konfliktu v Sýrii a pohraničních bojů, nebo pokud nasazení ozbrojených složek vyplývá jako povinnost ze členství v mezinárodní organizaci. Preferuje preventivní zásahy,

cestu dialogu či postkonfliktní budování státu. Při postkonfliktním budování státu a udržování míru využívá rozvojové pomoci, humanitární diplomacie a budování státu, jako v případě Somálska či Afghánistánu, k prosazování svého vlivu nenásilnou cestou. Má tedy roli donora, *peacemakera* (vytváření míru ihned po skončení konfliktu, kdy situace ještě není stabilní a mír ještě není zcela zakotven ve společnosti) či *peacebuildera* (během postkonfliktní fáze buduje trvalý mír a státní struktury). V průběhu konfliktu hraje nejčastěji roli mediátora. Turecko se angažuje ve vnitrostátních konfliktech, které se obvykle neobejdou bez širší mezinárodní přítomnosti, čili se jedná o vnitrostátní konflikty s mezinárodním zapojením.

Země řeší nejen samotné konflikty, ale i problémy s nimi spojené, bez jejichž vyřešení nelze ukončit samotný konflikt. V případě Afghánistánu se jednalo o budování infrastruktury a výcvik místních lidí, v případě Somálska to byl hladomor, který vypukl jako následek vyčerpávajícího konfliktu a dlouhého sucha. Turecko poskytovalo Somálsku potravinovou pomoc a zahájilo zde humanitární diplomacii, která má být na rozdíl od humanitární pomoci dlouhodobá. V případě Libye šlo zase o obavy, zdali vojenská intervence situaci ještě nezhorší a trvání násilí neprodlouží. V Sýrii jde o uprchlickou krizi, jež se v průběhu konfliktu stále stupňuje. Turecko čelí největší vlně uprchlíků ze všech zemí. Na řešení uprchlické krize spolupracuje např. s Evropskou unií.

Při výběru konfliktní oblasti Turecko prosazuje především princip neoosmanismu, jelikož se snaží řešením konfliktů rozšiřovat svůj vliv ve svém regionu a jeho širším okolí. Svou měkkou mocí expanduje i na africký kontinent – v případě somálského konfliktu je jedním z jeho cílů získat vliv v Africkém rohu, čímž by se Turecku otevřela cesta dál do Afriky. Výběr konfliktů bych zaštitila společným

jmenovatelem, jímž je islám, který je silným pojítkem mezi všemi zmiňovanými zeměmi. V případě Afghánistánu jde o stabilizování vlastního širšího regionu a navázání na historicky úzké kulturní i politické vztahy. Afghánistán představuje pro Turecko strategickou pozici ve Střední Asii díky věnované pomoci a již zmíněným vazbám i snadného spojence. Turecko zde použilo udržování míru, mediaci, budování státu či rozvojovou pomoc. Účast tureckých jednotek v Afghánistánu považují za úspěšnou, ačkoli mise ještě není skončena. Minimálně, co se dokončených projektů týče, lze jejich příspěvek k rekonstrukci země hmatatelně měřit v podobě škol, mešit či nemocnic.

Jak již bylo řečeno, Somálsko je pro Turecko vhodným africkým partnerem a územím k projekci vlastních zájmů. Díky své geografické poloze otevírá Turecko možnost rozšiřovat svůj vliv dále do Afriky. Turecko v Somálsku využilo nástrojů postkonfliktního budování míru, mediace, budování státu, humanitární diplomacie a rozvojové spolupráce. V tomto zapojení sledávám výrazné dílčí úspěchy, hlavně na poli boje s hladomorem a budování infrastruktury v zemi. Na poli bezpečnostním jsou v zemi stále výrazné nedostatky a přetrvává existence území, kam vládní moc nedosahuje.

Angažovanost v Libyi byla spíše povinností, než vlastní iniciativou. Turecká vláda byla prvotně proti zásahu do vnitřních záležitostí Libye. Ačkoli odsuzovala počínání Kaddáfího vlády, chtěla se vydat cestou dialogu a mediace. Když už Turecko stálo před plánem vojenské intervence do Libye a muselo splnit své závazky k NATO, ukázalo svůj svébytný postoj kladením si vlastních podmínek. Stabilizace situace v Libyi byla ale samozřejmě v zájmu Turecka. Cílem bylo svrhnout vládu Muammara Kaddáfího a zajistit etablování přechodné vlády a nového politického systému. Zde bylo užito

vojenské intervence, vytváření míru. Probíhala i snaha o arbitráž a mediaci.

U Sýrie jde o konflikt v bezprostřední blízkosti, čili cílem je ochrana vlastních hranic a stabilizování celého regionu. Mimo jiné zde Turecko bojuje proti separatistickým Kurdům, se kterými se potýkalo již dávno před započítím syrského konfliktu. Využívá zde vytváření míru a mediaci. Úspěšnost lze hodnotit těžko, jelikož konflikt stále probíhá a situace se zatím nijak výrazně nezlepšila. Snahy Turecka ale jednoznačně snižují rizika přelití konfliktu na jejich území. Kromě neosmanistického principu při výběru konfliktů je také zřetelný princip *win-win*, kdy Turecko sice očekává z pomoci přínos, ale svým přispěním v řešení konfliktů rozhodně pomáhá. Lze konstatovat, že hlavní motivací Turecka při řešení konfliktů je naplňování jeho mocenských zájmů spíše, než to, že stabilizací okolního prostředí zajišťuje vlastní a tím i světovou bezpečnost.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Prameny

Akpınar, P. (2013). Turkey's Peacebuilding in Somalia: The Limits of Humanitarian Diplomacy. *Turkish Studies* (14). č. 4, s. 735–757.

Arman, A. (2015). *Erdogan: The Hero of Somalia* (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2015/01/visit-erdogan-somalia-2015121124331818818.html>, 13. 4. 2016).

Aydemir, E. (2010): Afghanistan and the Underwear Bomber. *New Perspectives Quarterly* (27). č. 2, s. 39–41.

Bercovitch, J. – Jackson, R. (2001). Negotiation or Mediation?: An Exploration of Factors Affecting the Choice of Conflict Management in International Conflict. *Negotiation Journal* (17). č. 1, s. 59–77 (<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.318.9541&rep=rep1&type=pdf>, 10. 4. 2016).

Black, I. (2016). *Report on Syria conflict finds 11.5% of population killed or injured* (<http://www.theguardian.com/world/2016/feb/11/report-on-syria-conflict-finds-115-of-population-killed-or-injured>, 15. 4. 2016).

Bureš, O. (2008). Hledání teorie mezinárodního peacekeepingu. In: *Teorie a praxe postkonfliktní rekonstrukce*. Ed. Oldřich Bureš, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Collins, J. M. (2002). *Military Strategy: Principles, Practises, and Historical Perspectives*, Washington, D. C.: Potomac Books.

Cottey, A. (1994). cit. dle Large J. (1997). *Considering conflict* (http://www.who.int/hac/techguidance/hbp/considering_conflict/en/index1.html, 4. 4. 2016).

Davutoğlu, A. (2009). Turkish Foreign Policy and the EU in 2010. *Turkish Foreign Policy Quarterly* (8). č. 3, s. 11–17.

Eichler, J. Hynek, N. Majerník, L. (2012): *Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Eraslan, C. (nedatováno). *Understanding of Atatürk's Foreign Policy, Peace at Home, Peace in the World and Accession of* (<http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-49/understanding-of-aturks-foreign-policy-peace-at-home-peace-in-the-world-and-accession-of-hatay-to-turkey>, 5. 4. 2016).

Erdagi, E. (2005). *The ISAF Mission and Turkey's Role in Rebuilding the Afghan State* (<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-isaf-mission-and-turkeys-role-in-rebuilding-the-afghan-state>, 20. 7. 2016).

Ersoy, E. (2009). Old Principles, New Practises: Explaining the AKP Foreign Policy (<http://turkishpolicy.com/Files/ArticlePDF/old-principles-new-practices-explaining-the-akp-foreign-policy-winter-2009-en.pdf>, 14. 7. 2016).

Gantzel, K. J. – Schwinghammer T. (2000). *Warfare Since the Second World War*, New Jersey: Transaction Publishers.

Gözen, R. (2004). Turkish Foreign Policy in Turbulence of Post Cold War Era: Impact of External and Domestic Constraints. In: *Turkish Foreign Policy in Post Cold War Era*. Ed. Idris Bal, Boca Raton: Brown Walker Press.

Grigoriadis, I. N. (2010). *The Davutoğlu Doctrine and Turkish Foreign Policy*, Athens: Hellenic Foundation for European and Foreign Policy.

Hogg, A. L. (2008). *Timeline: Somalia, 1991-2008* (<http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2008/12/timeline-somalia-1991-2008/307190/>, 10. 4. 2016).

International Business Publications (kolektiv) (2015). *US - Turkey Diplomatic and Political Cooperation Handbook – Strategic Information and Development*. Washington: International Business Publications.

James, G. (1995). *Somalia's Overthrown Dictator, Mohammed Siad Barre, Is Dead* (<http://www.nytimes.com/1995/01/03/obituaries/somalia-s-overthrown-dictator-mohammed-siad-barre-is-dead.html>, 10. 4. 2016).

Jones, D. (2012). *Turkey hosts international Somalia aid conference* (<http://www.dw.com/en/turkey-hosts-international-somalia-aid-conference/a-15990731>, 9. 4. 2016).

Kabalan, M. (2016). *Syrian – Turkish Relations: Geopolitical Explanations for the Move from Conflict to Co-operation*. In: *Turkey – Syria Relations between Emnity and Amnity*. Ed. Raymond Hinnebusch – Özlem Tür, New York: Routledge.

Karpat, K. H. (2002). *Studies on Ottoman Social and Political History*, Leiden: Brill.

Kaya, K. (2013). Turkey's Role in Afghanistan and Afghan Stabilization. *Military review*, č. 4, s. 23–30 (http://usacac.army.mil/cac2/militaryreview/archives/english/militaryreview_20130831_art007.pdf, 20. 7. 2016).

Kosina, O. (2013). *Ondřej Kosina: Role Turecka a Iráku v syrském konfliktu* (<http://vasevec.parlamentnilisty.cz/vip-blogy/ondrej-kosina-role-turecka-iraku-v-syrskem-konfliktu>, 15. 4. 2016).

Kriesberg, L. (2009). The Evolution of Conflict Resolution. In: *The Sage Handbook of Conflict Resolution*. Ed. Bercowitch – Kremenyuk – Zartmann, Thousand Oaks: Sage.

Laçiner, S. (2009). Turgut Özal Period in Turkish Foreign Policy: Özalism. *USAK Yearbook* (2), s. 153–205 (http://www.usak.org.tr/images_upload/files/makale9_2009.pdf, 12. 4. 2016).

Makovsky, A. (1999). *Defusing the Turkish-Syrian Crises: Whose Triumph?* (<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/defusing-the-turkish-syrian-crisis-whose-triumph>, 14. 4. 2016).

Mancini, F. (2013). *New Technology and the Prevention of Violence and Conflict*, New York: International Peace Institute.

Metiner, M. (2016). *Turkey's war on the PKK* (<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2016/03/turkey-war-pkk-160330130527530.html>, 15. 4. 2016).

Murinson, A. (2006). The Strategic Depth Doctrine of Turkish Foreign Policy. *Middle Eastern Studies* (42). č. 6, s. 945–964.

Orton, K. (2015). *Syria's many moderate rebels* (<https://now.mmedia.me/lb/en/commentary/566300-syrias-many-moderate-rebels>, 15. 4. 2016).

Payandeh, M. (2012). The United nations, Military Intervention, and Regime Change in Libya. *Virginia Journal of International Law* (52). č. 2, s. 371–378.

Pfetsch, F. R. – Rohloff, C. (2000). *National and International Conflicts, 1945-1995*, London: Routledge.

Pšejja, P. (2002). Konflikt. In: *Česká bezpečnostní terminologie*. Ed. Petr Zeman, Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Roggio, B. (2007). *The Rise & Fall of Somalia's Islamic Courts: An Online History* (http://www.longwarjournal.org/archives/2007/01/the_rise_fall_of_som.php, 10. 4. 2016).

Singh, H. (1997). A Study on War. *Indian Defence Review* (12), s. 105–109.

Smolík, J. – Šmíd, T. (2010). *Vybrané bezpečnostní hrozby a rizika 21. století*, Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.

Sterling, J. (2012). *Daraa: The spark that lit the Syrian flame* (<http://edition.cnn.com/2012/03/01/world/meast/syria-crisis-beginnings/>, 15. 4. 2016).

Šmíd, T. (2010). Suroviny a ozbrojený konflikt. In: *Vybrané konflikty o zdroje a suroviny*. Ed. Tomáš Šmíd, Brno: Masarykova univerzita – Mezinárodní politologický ústav.

Šulík, R. (2012). *Mediation capacity of Turkey as a regional power* (<http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2012-04-ankara/Mediation-capacity-of-Turkey-as-a-regional-power--PhDr.-Rudolf-Sulik.pdf>, 12. 4. 2016).

Taşpınar, Ö. (2008). *Turkey's Middle East Policies Between Neo-Ottomanism and Kemalism*, Washington, D. C.: Carnegie Endowment for International Peace.

Tür, Ö. (2013). Turkey's Changing Relations with the Middle East: New Challenges and Opportunities in the 2000s. In: *Debating Security in Turkey: Challenges and Changes in the twenty-first Century*. Ed. Ebru Canan-Sokullu, Plymouth: Lexington Books.

Waisová, Š. (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Walberg, E. (2011). *Turkey and the War on Libya: DEfusing another UN Time Bomb* (<http://www.globalresearch.ca/turkey-and-the-war-on-libya-defusing-another-un-time-bomb/24058>, 16. 7. 2016).

Wallensteen, P. (2007). *Understanding Conflict Resolution*, London: SAGE Publications.

Walker, J. W. (nedatováno). *Introduction: The Sources of Turkish Grand Strategy - 'Strategic Depth' and 'Zero-Problems' in Context* (<http://www.lse.ac.uk/IDEAS/publications/reports/pdf/SR007/introduction.pdf>, 2. 4. 2016).

Wasuge, M. (2016). *Turkey's Assistance Model in Somalia: Achieving Much with Little*. Mogadishu: Heritage Institute for Policy Studies.

Záhořík, J. (2012). *Somaliland - paradox Afrického rohu* (<http://www.rozvojovka.cz/clanky/1152-somaliland-paradox-africkeho-rohu.htm>, 11. 4. 2016).

Záhořík, J. (2) (2012). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*, Praha: Karolinum.

Zapata, M. (2012). *Somalia: Civil War Years, 1990s to Present* (<http://www.enoughproject.org/blogs/somalia-civil-war-years-1990s-present>, 10. 4. 2016).

Elektronické zdroje

Al Arabiya News (2012). *Turkish pilots killed by Assad, not in crash: leaked documents* (<http://english.alarabiya.net/articles/2012/09/29/240805.html>, 16. 4. 2016).

Aljazeera (2012). *Turkey hosts meeting on Somalia* (<http://www.aljazeera.com/video/europe/2012/05/201253162357945454.html>, 9. 4. 2016).

Al Monitor (2014). *Early writings reveal the real Davutoglu* (<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/08/zaman-davutoglu-ideologue-behlul-ozkan-academic-akp-islamic.html>, 15. 4. 2016).

Amnesty International (2015). *Syria: The worst humanitarian crisis of our time* (<https://www.amnesty.org.nz/syria-worst-humanitarian-crisis-our-time>, 16. 4. 2016).

AK Parti (nedatováno). *Party Programme* (https://www.akparti.org.tr/english/akparti/parti-programme#bolum_, 18. 3. 2016).

BBC (2012). *Syria crisis: Turkey training rebels, says FSA fighter* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19124810>, 16. 4. 2016).

BBC (2016). *Syria: The story of the conflict* (<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26116868>, 15. 4. 2016).

Berkley Center for Religion, Peace and World Affairs (nedatováno). *Justice and development party – Turkey* (<http://berkeleycenter.georgetown.edu/organizations/justice-and-development-party-turkey>, 18. 3. 2016).

BusinessInfo.cz (2015). *Turecko: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* (<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/turecko-zakladni-charakteristika-teritoria-19209.html>, 5. 4. 2016).

Cambridge Dictionaries Online (nedatováno). *Civil War* (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/civil-war>, 23. 2. 2016).

Civil War Trust (nedatováno). *What is a Civil War?* (<http://www.civilwar.org/education/history/what-is-a-civil-war/what-is-a-civil-war.html?referrer=https://www.google.cz/>, 5. 3. 2016).

Česká televize (2016). *S Tureckem můžeme krizi v Sýrii řešit i vojensky, prohlásil Biden* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1668517-s-tureckem-muzeme-krizi-v-syrii-resit-i-vojensky-prohlasil-biden>, 15. 4. 2016).

České noviny (2013). *PKK je symbolem boje za práva Kurdů v Turecku* (<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/pkk-je-symbolem-boje-za-prava-kurdu-v-turecku/1241279>, 15. 4. 2016).

Departement of Peace and Conflict Research (nedatováno). *Definition of Armed Conflict* (http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/, 20. 7. 2016).

Departement of Peace and Conflict Research (nedatováno). *Definitions* (http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/#Ceasefire_agreements, 28. 3. 2016).

euronews (2015). *Syria and Turkey – a history of a complex relationship* (<http://www.euronews.com/2015/07/28/syria-and-turkey--a-history-of-the-relationship/>, 16. 4. 2016).

Fox News (2011). *Turkey to Host Meeting on Afghan Security, Economy* (<http://www.foxnews.com/world/2011/11/01/turkey-to-host-meeting-on-afghan-security-economy.html>, 9. 4. 2016).

G20 (2015). *About G20* (http://www.g20.org/English/aboutg20/AboutG20/201511/t20151127_1609.html, 2. 4. 2016).

Hurriyet (2013). *Somalia to cooperate with Turkey on counterterrorism: Somali PM* (<http://www.hurriyetaidailynews.com/somalia-to-cooperate-with-turkey-on-counterterrorism-somali-pm.aspx?pageID=238&nID=55663&NewsCatID=359>, 12. 4. 2016).

ICRtoP (nedatováno). *The Crisis in Syria* (<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria>, 16. 4. 2016).

Lidovky.cz (2015). Turecko i Saúdové podporují krvelačnou al-Nusrá. Žádají USA, aby přivřely oči (http://www.lidovky.cz/turecko-i-saudove-podporuji-islamisty-v-syrii-zadaji-usa-aby-privrely-oci-15y-/zpravy-svet.aspx?c=A150614_140628_In_zahranici_mmu, 15. 4. 2016).

Mediate.com (nedatováno). *What is Arbitration?* (<http://www.mediate.com/articles/grant.cfm>, 17. 7. 2016).

MERIP (2013). *The Many Roles of Turkey in the Syrian Crisis* (<http://www.merip.org/mero/mero012813>, 16. 4. 2016).

NATO (nedatováno). *Afghanistan Resolute Support* (<http://www.rs.nato.int/>, 18. 7. 2016).

Novinky.cz (2015). *Turci a Saúdové šokovali Západ, v Sýrii vsadili na džihádisty* (<http://www.novinky.cz/zahranicni/blizky-a-stredni-vychod/369326-turci-a-saudove-sokovali-zapad-v-syrii-vsadili-na-dzihadisty.html>, 15. 4. 2016).

PBS Newshour (2006). *The Soviet Occupation of Afghanistan* (http://www.pbs.org/newshour/updates/asia-july-dec06-soviet_10-10/, 18. 7. 2016).

Republic of Turkey Ministry of foreign affairs (nedatováno) (1). *Synopsis of the turkish foreign Policy* (<http://www.mfa.gov.tr/synopsis-of-the-turkish-foreign-policy.en.mfa>, 22. 2. 2016).

Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs (nedatováno) (2). *Turkey's Perspectives and Policies on Security Issues* (http://www.mfa.gov.tr/i_-turkey_s-security-perspective_-historical-and-conceptual-background_-turkey_s-contributions.en.mfa, 11. 3. 2016).

Republic of Turkey Ministry of foreign affairs (nedatováno) (3). *Policy of Zero Problems with our Neighbors* (<http://www.mfa.gov.tr/policy-of-zero-problems-with-our-neighbors.en.mfa>, 12. 4. 2016).

Republic of Turkey Ministry of foreign affairs (nedatováno) (4). *G-20* (<http://www.mfa.gov.tr/g-20-en.en.mfa>, 15. 4. 2016).

Reuters (2015). *U.S. training of Syria rebel fighters expands to Turkey: source* (<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-training-idUSKBN0OD1AF20150528>, 16. 4. 2016).

Syrian Refugees (nedatováno). *Turkey* (http://syrianrefugees.eu/?page_id=80, 17. 4. 2016).

The Nation (2012). *Turkey dubs Syria 'a clear threat', vows to retaliate* (<http://nation.com.pk/international/26-Jun-2012/turkey-dubs-syria-a-clear-threat-vows-to-retaliate>, 16. 4. 2016).

The Washington Post (1998). *Turkey bans Islam-based political Party* (<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1998/01/17/turkey-bans-islam-based-political-party/86d4da97-70f4-42fa-9442-e6d5000cfc9f/>, 18. 3. 2016).

TRAC (nedatováno). *Taliban/Islamic Emirate of Afghanistan (IEA)* (<http://www.trackingterrorism.org/group/taliban-islamic-emirate-afghanistan-iea>, 18. 7. 2016).

TRT World (2015). *Turkey's Afghan Mission to continue ,as long as Kabul wants'* (<http://www.trtworld.com/turkey/turkeys-afghan-mission-to-continue-as-long-as-kabul-wants-17498>, 21. 7. 2016).

UNHCR (2015). *Syria Regional Refugee Response* (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>, 16. 4. 2016).

UNHCR (2014). *Turkey hosts Ministerial Coordination Meeting of Major Host Countries for Syrian Refugees* (<http://www.unhcr.org/52d9555d9.html>, 10. 4. 2016).

United Nations (1992). *Repertoire of the Practice of the Security Council* (http://www.un.org/en/sc/repertoire/89-92/Chapter%208/GENERAL%20ISSUES/Item%2029_Agenda%20for%20peace_.pdf, 5. 4. 2016).

UN Security Council (nedatováno). *Search Membership by Country* (http://www.un.org/en/sc/inc/searchres_sc_members_english.asp?sc_members=167, 14. 4. 2016).

UN-OHRLLS (2011). *Istanbul Declaration and Programme of Action – 2011* (<http://unohrlls.org/about-ldcs/istanbul-programme-of-action/>, 15. 4. 2016).

World without Genocide (nedatováno). *Somalia* (<http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/somalia>, 11. 4. 2016).

ynetnews.com (2012). *Mortar from Syria kills 5 family members in Turkey* (<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4288211,00.html>, 17. 4. 2016).

ynetnews.com (2) (2012). *Report: Turkish retaliatory fire has killed 12 Syrian soldiers* (<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4294544,00.html>, 17. 4. 2016).

Your Dictionary (nedatováno). *peace conference* (<http://www.yourdictionary.com/peace-conference>, 12. 7. 2016).

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – zobrazuje polohu provincie Wardak a umístění hlavních tureckých PRT

Zdroj: BBC News (2009). *US in Afghanistan failure warning* (http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/8266072.stm, 23. 7. 2016).

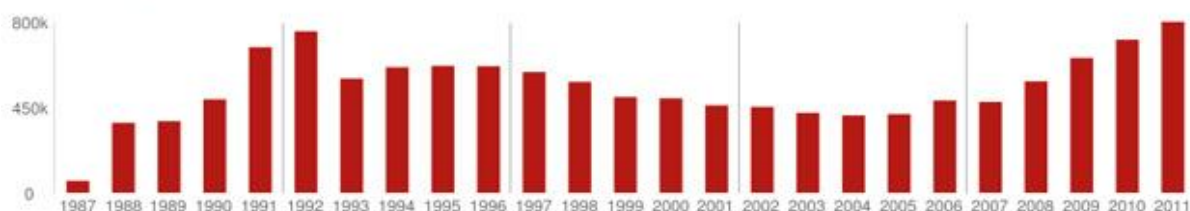
Příloha č. 2 – obrázek demonstruje vážnost sucha a hladomoru v Somálsku, jež přetrvává několik dekád

Famine in Somalia

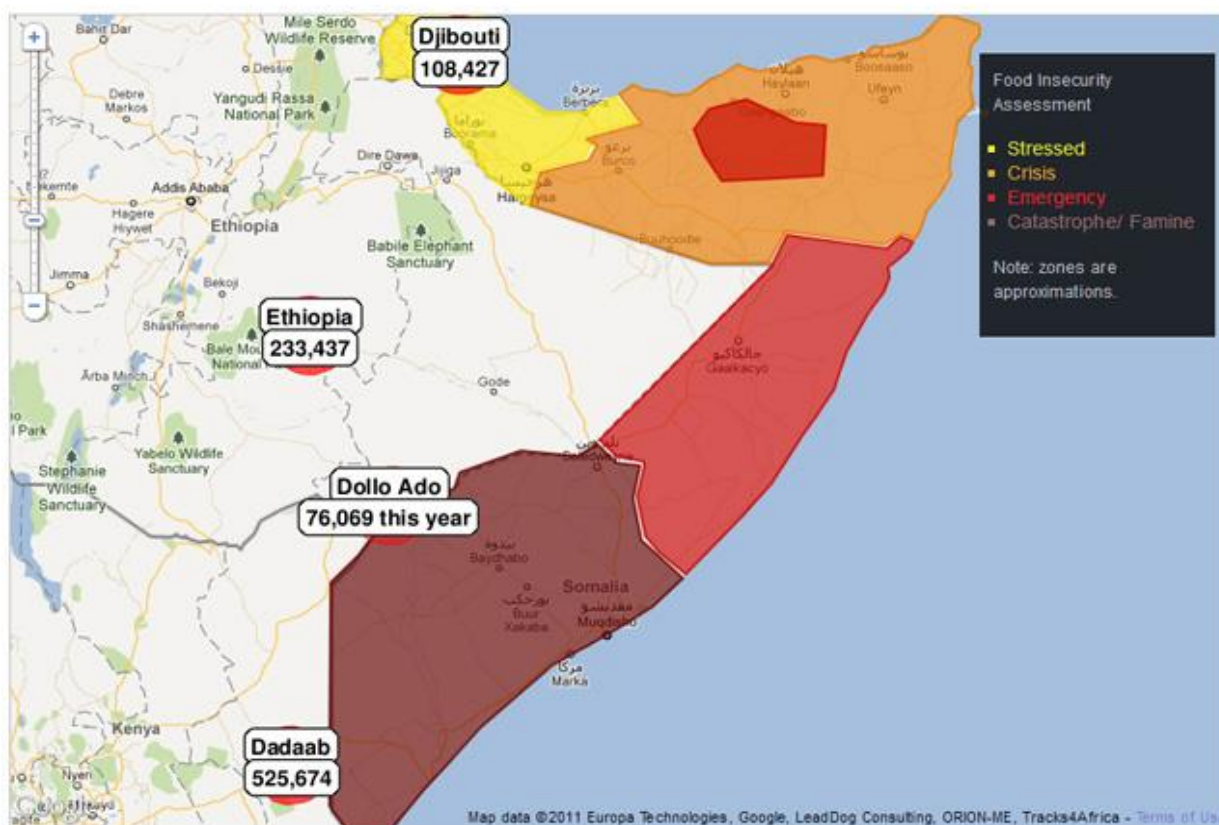
Tweet 0

Recommend

Droughts and crop failures are not unique to Somalia. What is unique about the country is its inability to cope with disaster. Because of a weak central government and Al-Shabab's dominance over the country, a single shock to the system can cause it to collapse. Areas of famine and massive human migration match where the rains did not fall and prices spiked. This pattern of drought, food scarcity and, finally, famine has plagued the region for over 20 years.

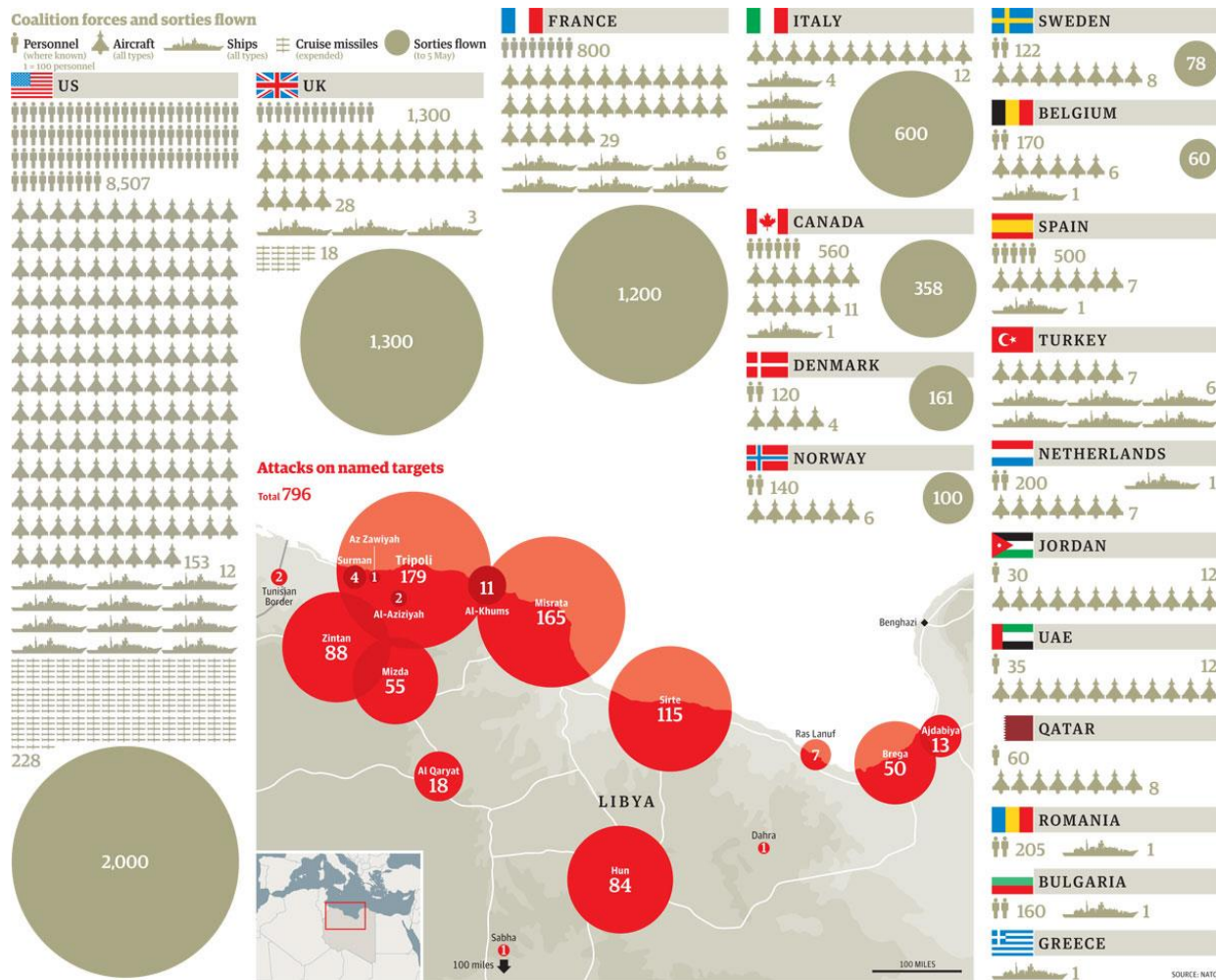

This year is likely to be worst Somalia has experienced since 1992. The Dadaab refugee camps, in northeast Kenya, currently holds 450,000 refugees -- more than four times what they were designed to hold. According to the U.N., about 1,500 Somali new refugees pour into Kenya each day.

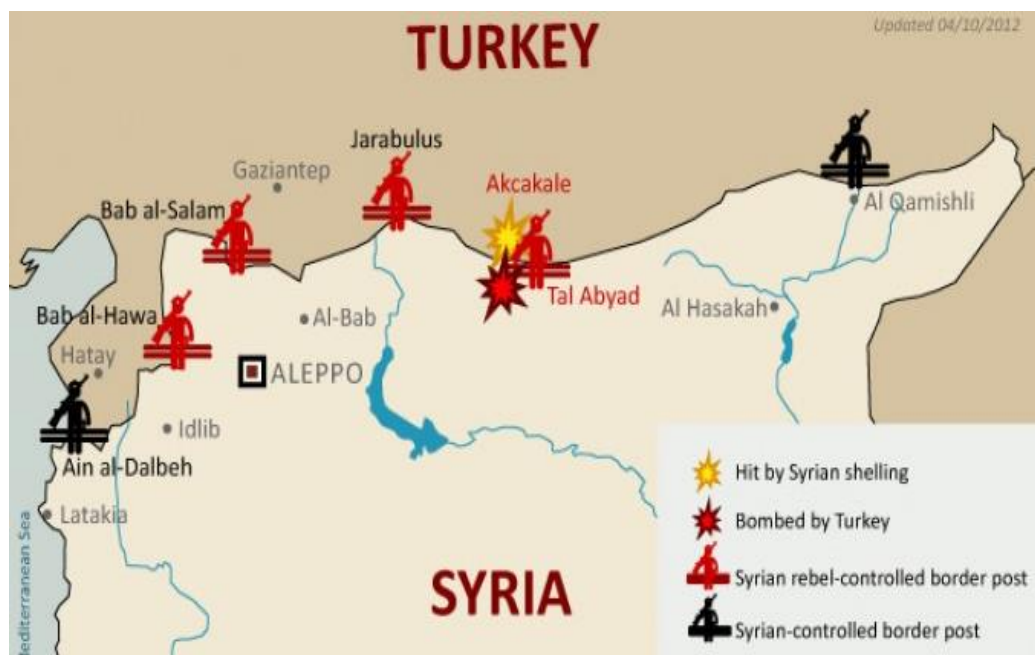
Zdroj: Voice of America (2011). *Famine Strikes the Horn of Africa* (<http://www.voanews.com/content/famine-in-somalia-129447883/158801.html>, 21. 7. 2016).

Příloha č. 3 – demonstruje počet útoků při intervenci v Libyi a příspěví jednotlivých zemí, včetně Turecka

Zdroj: The Guardian (nedatováno). *Nato operations in Libya: data journalism breaks down which country does what* (<https://www.theguardian.com/news/datablog/2011/may/22/nato-libya-data-journalism-operations-country>, 24. 7. 2016).

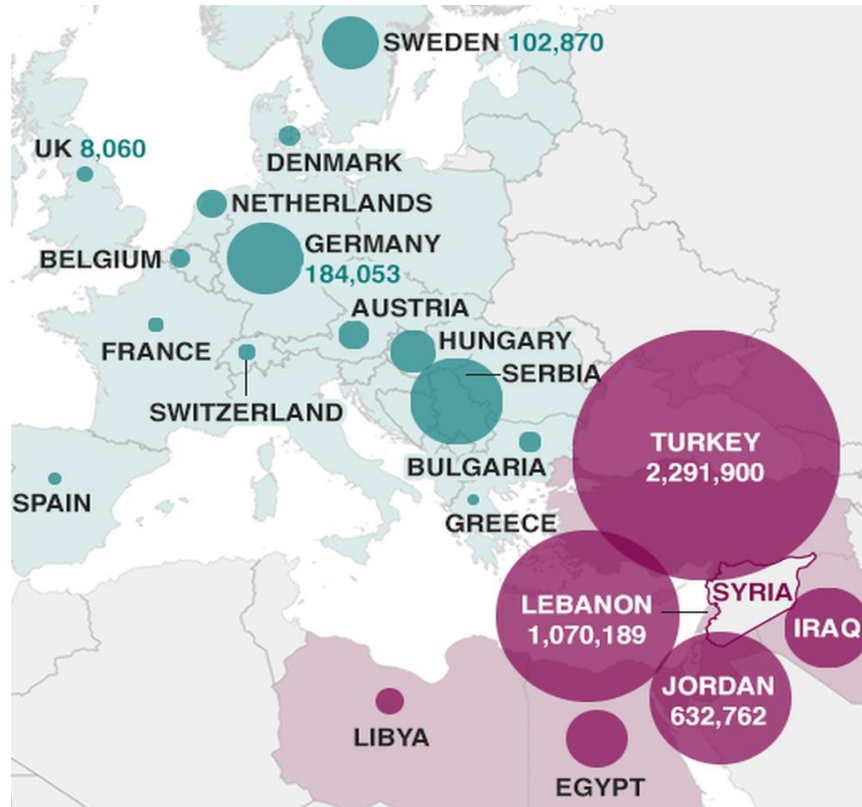
Příloha č. 4 – území kontrolovaná syrskými rebely a syrskou vládou

Zdroj: Stop-Imperialism.com (2015). *Anti-war leader denounces the U.S./Turkey attempts to create 'no fly zone' in Syria* (<http://stop-imperialism.com/2015/07/28/8149/>, 11. 4. 2016).

Příloha č. 5 – Obrázek ukazuje, že Turecko přijalo v období mezi dubnem 2011 a listopadem 2015 nejvíce žádostí o azyl od syrských občanů ze všech sousedících zemí.

Zdroj: BBC (2016). *What the Middle East is doing about the refugee crisis* (<http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/35470894/what-the-middle-east-is-doing-about-the-refugee-crisis>, 12. 4. 2016).

RESUMÉ

This thesis deals with the role of Turkey in resolving conflicts. It describes the types of conflicts, possible strategies and tools for conflict resolution. Turkish attitudes and actions on issues of conflict and ensuring security shows us insights into contemporary Turkish foreign policy. The current Turkish foreign policy has been shaping since 2002 when came to power a new political party AKP. This work therefore covers the period from 2002 to the present. Firstly I described the main points of turkish foreign policy which is followed by four specific conflicts, whose solutions are efforts by Turkey.

It is the Afghan conflict in which Turkey is, as NATO member, involved since 2001 because of the terrorist attacks from September 2001 and Taliban's regime. Second is somalian conflict, which began in 2009, but the roots of the problem go back to the '80s. In Somalia broke out famine as a result of conflict and long lasting drought. Turkey is also trying to solve this problem. Next is conflict in Libya which has started as a result of Arab spring revolutions and the aim was to overthrow M. Qaddafi. Turkey got involved in this operation again as NATO member in 2011. Last is syrian conflict, which broke out in 2011, as anti-government protests escalated into a civil war. Syria is Turkey's neighbor and thus has an impact on its security. During the conflict, the Syrian refugee crisis erupted, and most refugees settled in Turkey, causing further security problems.

I analyzed what the foreign policy tools and the strategies of conflict resolution Turkey in this conflicts has used and as well in which phase of conflict entered the conflict resolving. At the end, I summarize the lessons learned and analyze which role Turkey plays in conflicts and to what extent adheres to the principle of its foreign policy.